

K 1366805

Anna Kottina, Aleksandr Maksimov,
Nina Zaiceva

MEIDEN SANA

Anna Kottina, Aleksandr Maksimov,
Nina Zaiceva

MEIDEN SANA

Lugendkirj augotižškolan täht

1366805

Petroskoi "Periodika"

1998

81.66 Вепсс.
К 73

Рекомендовано
Министерством народного образования
Республики Карелия

Издание осуществлено при поддержке
Общества финской литературы Финляндии

Составитель Н. Г. Зайцева
Художник М. М. Юфа

Коттина А. И., Максимов А. П., Зайцева Н. Г.

К 73 Родное слово: Книга для внеклассного чтения. – Петрозаводск:
Периодика, 1998. – 96 с. ил.

Книга для чтения на вепском языке для учащихся 2–3-х классов трехлетней,
2–4-х классов четырехлетней начальной школы.

81.2 Вепсс.

ISBN 5–88170–016–3

© Anna Kottina, Aleksandr Maksimov, Nina Zaiceva, teksti. 1998
© Margarita Jufa, kuvitus. 1998

ÄNINE

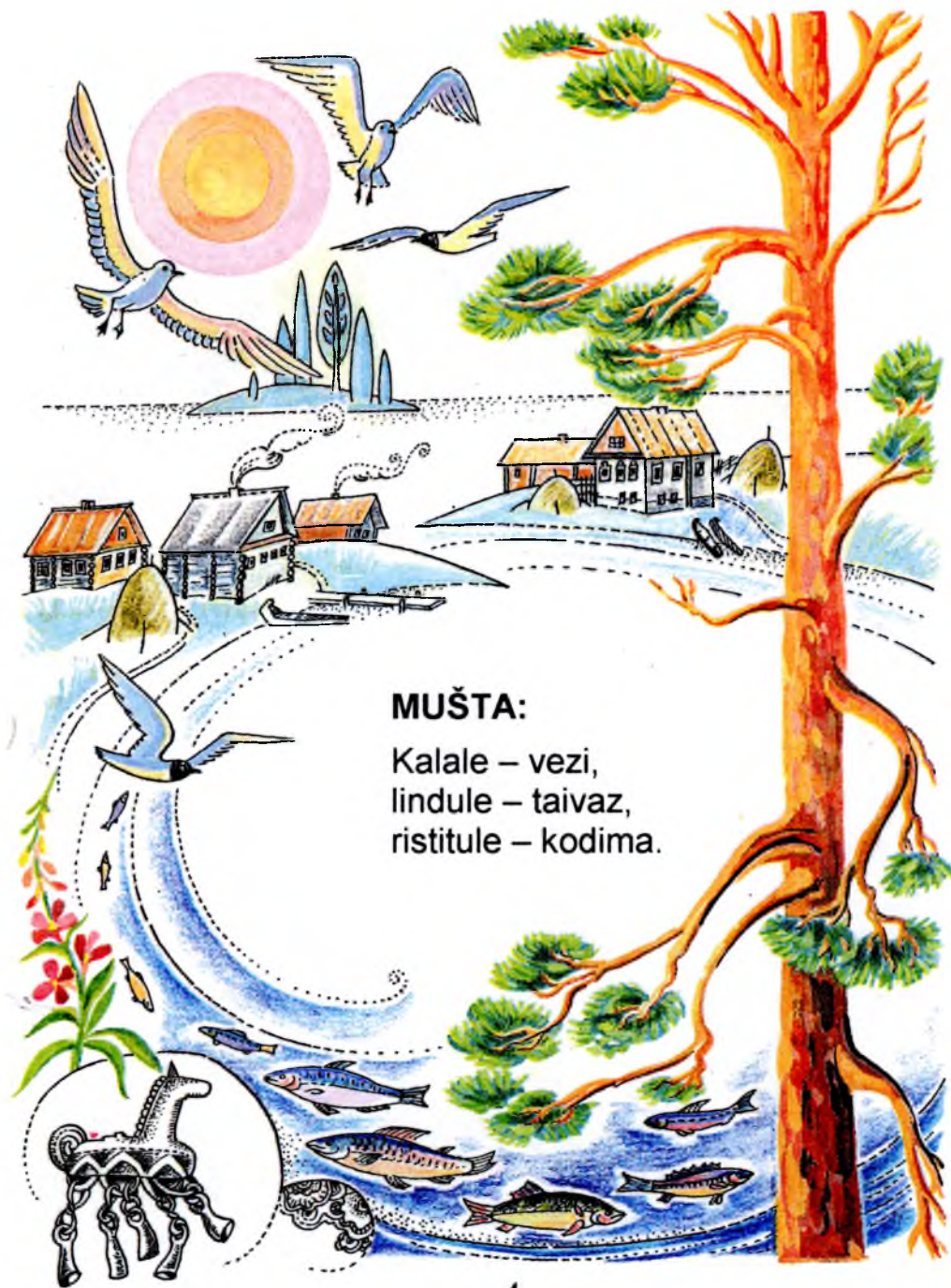
Änine meiden kut änik čomaine,
Taivhaspāi mujutab veduden päiväine,
Mujutab kudmaine, mujutab zor'aine,
Päiväl i õl uz' muju i pajoine.

Änižen äñ' om se hil'l', se vägev,
Änižen taba – se tün', se kared,
Änižen randal – se lete, se kivi...
No Änižen randal henktä hüvä.

Änine, Änine, čomaine sanaine,
Oled sä, sõtai, kaikile armhaine!
Vedudel jotad, kalaizel sõtad,
Ihastol, vägudel südäimen tõutad.

Alevtina Andrejeva

KAIVOINE

Minä jätin kod'he vauktan paidan,
Panin mustan, kuti kondjan karv.
Sanui tatoi, miše tariž kaida
Meile kahtes päiväs sūvā kaiv.

Kaivam mõ, kaivam mõ kaikel kanzal kaivon,
Lendam mõ ülähäks äjan pakušt mad.
Minä en unohta, kuti hüväd pajod,
Nenidä päiväižid, olgha jüged rad!

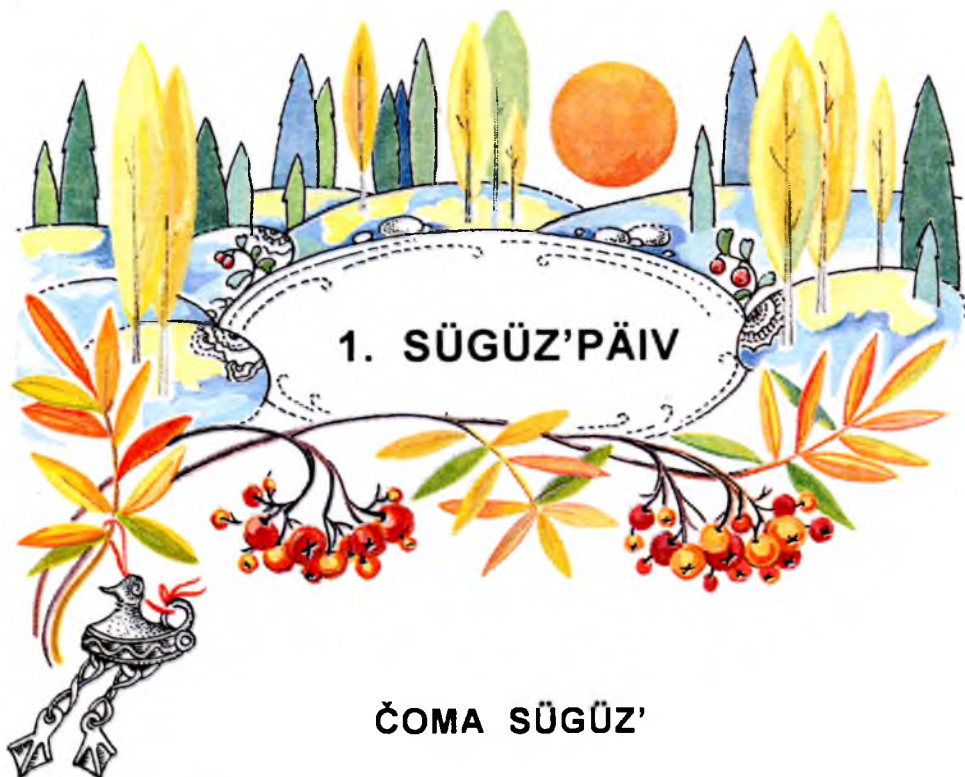
Taho lõutud čoma, tatoi tezi,
Rindal meiden armaz korged pert'!..
Toižeks ehtaks tuli kaivho vezi,
Meile toi hān äjan hüväd mel't.

Sel'ktaine, sel'ktaine vezi meiden kaivos,
Olgha ei lopte hān, kuni hengiš mõ...
Kaivoine, kaivoine, anda joda taivast,
En lainda tähthaižid, olgha vātas hō.

Nikolai Abramov

VODEN VIŽ PÄIVÄD

1. SÜGÜZ'PÄIV

ČOMA SÜGÜZ'

Lopihe läm' keza. Kezan jäl'ghe tuli sügüz'. Kerdan lapsed läksiba mecha. Kat'a sanui:

- Mec om kaiked čomemb sügüzel.
- Ka, koivus lehtesed oma pakuižed, kuti kuldand palažed, andoi vastust Lena.
- Kackat, prihad, vahtarin-se lehtesed miččed čomad oma! Otkat enamban. Voim möhemb pirta pirdandurokal, sanui Van'a.

A neičukaižed jo unohtiba lehtesiden polhe. Hö hüppiba ümbri pihlās i kidastiba:

– Avoi! Miččed rusttad da järedate marjad! Voib tehta čoma nabornik.

Opendai kulišti i sanui lapsile:

– Nece čomuz' ei ole pit'k, kaks'-koume nedalid, i lehtesed lankteba maha. No nügüd' mec vól ei nuku. Kaik meceläjad nügüd' paneba varha ičeze sōmād tal'veks.

Küzundad:

1. Kus lapsed oliba?
2. Midä hō mecas nägištiba?
3. Miččed meceläjad paneba ičeze sōmād varha?

ORAVAIŽED

Pedažomas, kuz'žomas
Oravažed hüppiba,
Terav-teravažil hambhil
Semnid kábuiš nütikiba.

Sured oma radnikažed
Oravažed pikaražed.
Kaiktä hüptä ehtiba,
Sōm' ičeze eciba.

Rusked lāmoi mecas lōuhaht',
Lendab pulpāi pule, –
Nece orav hāndal vil'skaht',
Lendaht' kuti tullei.

Alevtina Andrejeva

Küzundad:

1. Mitte oravaine om?
2. Midä oravažed navediba sōda?
3. Midä tō oravažiden polhe sanuda voit?

SEN'HE

Hüvä om kävuda mecas sügūzen augotišes. Mec om čoma, tūn', om kazvatanu ristitun täht äi bohatust.

Kerdan Maša, An'a da toižed neičukaizēd lāksiba sen'he. An'a om vanhemb toižid neičukaizēd. Hān nevob heile:

– Neičukaizēd, sen't ei sa otta jurenke. Pidab hillāšti čapta veičel. Jur' jāb maha, i hānēspāi uden voden kazvab uz' sen'.

Kūzundad:

1. Kuna neičukaizēd lāksiba?	3. Midā mecas tarbiž muštta?
2. Kut pidab kerata senid?	4. Miččid senid tō tedat?

EDENOI

Kiloi-kaloi – lehtesel,
Čirvoi-karvoi – heināizel,
Lizoi-lazoi – senel,
Rogoi – senel penel:
Se-žo nimi – “edenoi”.
Edenoi sā, mödenoi,
Anda joda maidod!
Edenoi-se peitihe,
Vaiše hāndast nāhtihe.

Alevtina Andrejeva

Kūzundad:

1. Äjak nimed neciš runospāi edenoiļ tō tundištīt?
2. Ken om nāhnu edenoin mecas? Kus edenoi elāb?
3. Kenel sarvuded oma?

LEIB

Ma sõtab rahvast, no sõtab siloi, konz rahvaz hüvin radaba. Miše pöud andaiži äjan heinäd, kudamb tarbiž žīvatale, andaiži rugišt mustaks leibäks, nižud – vauktaks leibäks, ozrad i kagrad pudroks, pidab äjan rata.

Küzundad:

1. Midäta ristit ei voi eläda?
2. Ken om nähnu, kut leib kazvab?
3. Miččid radoid pidab ezmäi tehta, miše kazvaiži leib?

Mušta:

Ma sõtab rahvast,
kut mam lapsid.

HÜVÄ I PAHA

Sur' must koir lujas nuti paksud aidad vaste. Kenen päle hān nutab? Lāz koirad ištui pikaraine hahk kažine. Hān avoiteli sun, sirdihe lähemba aidannoks. Lāheli seižuiba kaks' prihašt, kacuibā, midā linneb?

Iknaspāi kaiken nāgišti ūks' akaine i teravas joksi pordhile. Hān kūksi koiran i kāredas heikahti prihaižile:

- Ei-ik teile huiged ole?
- Mitte huiged? Mō ved' ni-midā em tehnu goi, čududelihe prihaižed.
- Ka ved' siš paha-se om-ki, kāredas sanui ravaz akaine.

Valentina Osejevan mōdhe

Küzundad:

1. Kenen päle koir nuti?
2. Midā akaine iknaspāi nāgišti?
3. Kut tō meletat, mihe hān lapsiden päle kāreganzi?

MAM DA TÜTÄR

Heraštui Nad'a homendesel, kacub – mam om jo säd nus hüvihe sobihe, muhaidab.

– Armaz tütrine, nouze! Muštad-ik, mitte päiv tāmbei om?

– Tāmbei-se... Ka tāmbei om pühäpäiv, kahtenz'kümnenz' päiv sügüz'kud...

– Ka om-ik kaik?

– Ka ved' tāmbei om minun sündundpäiv!

– Tervhut sinei, armaz neičukaine! Kaz-va sur', melev, čoma. A minai linneb hüvä abunik!

Mama kaburzi tütren, tervehti händast.

– Sur' spasib, mamaine.

– Kac, miččen čoman sädon minä sinei ostin. Tatoi, baboi, vellüt mugažo tegeba sinei lahjoid. Ehtkoizel kucu sebranikoid adivoihe.

– Mamaine, a midä minei nügüd'-se tehta?

– A nügüd' peste, ištte murgint sōmhä.

– Hüvä, mamoi! No ehtkoizehesai om muga edahan!

– Ka sinä ala ištu, kuti heinsat, a jokse ehtkoizehe vastha. Ku sinä midä-ni tegeš-kanded, ka ehtkoine-ki, tedad, kut teravas tuleb.

Küzundad:

1. Mitte päiv neičukaižen täht nece oli?
2. Midä sinä päivän aigan ehtid tehta?
3. Konz sinun sündundpäiv om?

LAUKAS

Kerazihe lapsed pert'he, i midä-se heile mugom tusk tuli. Midä tehta? Sid' Pol'ale johtui mel'he:

– Väkam laukha!

– Väkam, väkam...

– Pangat lauč, togat tänna, kel midä om.

– Minai om kirjoid, bobaizid.

– Minai om čoma mučak.

– Minai – čoma lentaine.

– Togat kaik tänna! Avidam laukan.

– Minä linnen mõjan, tö – ostajad, sanui Maša.

– Maša, mõ minei mučak.

– Kat'aine, mučak om lujas kalliž. Da i hän om meiden laukan čomitez. Osta mi-ni toine, mõhembra ostad mučakon. Kacu, mitte čoma kažine om! Nena vauktaine, karvut pehmed...

– Ka jo, Mašaine, mahtad sinä olda mõjan! Minä ostan kažizen...

Hätken vändiba lapsed laukha. Lopuks kaikutte osti sigäpäi, midä hänele tarbiž. Nece oli hüvä vänd – küksi lapsilpäi tuskan.

Küzundad:

1. Kus lapsed oliba?

3. Midä heiden laukas oli?

2. Kut hõ zavodiba väta?

4. Kut tö navedit väta?

PAGIN KAŽINKE

– Kažine, kaži, kut sinä eläd?

Ked oma sinun ižand da emag?

Ken sindai sõtab, maidoižel jotab,

Ken viluaigan magata otab?

No ku ei ole emagad sinai,
Tahtoižin otta sindai minā.
Šuukuižid karvaižid tahtoižin drocta,
Vāta da sōtta, kaiktāna otta...
– Om minai emag, pen' neičukaine,
Mamaze kucub – "sur' emagaine".
Hān mindai laskvas kucub "kis-kisa",
Mugomad armast ni-kus lōuta ei sa.
Meiden pert' seižub randaižen kohtas,
Kacu-ške, čibub čib sigā korttas!
Čibuba lapsed, čibuin i minā,
Pagenin heišpāi, pagenen sinus!
– Kažine-kaži, en sindai koske,
Ei pida nāukta, kodihe jokse.

Alevtina Andrejeva

Kūzundad:

1. Midā neičukaine kažizele sanui?
2. Kenelpāi kažine pageni?
3. Keda kažine navedib?
4. Miččid kodiživatoid om sinun kodiš?

HÜVĀS SURES PEREHES

Māni nedal'. Tuli sobat. Homendesel kera-
zihe kaik pereh (kanz) stolan taga: dedoi, baboi,
tatoi, mamoi, Mikulai, Šakei, Aša da pen'
Kat'aine. Mam sanui:

– Tāmbei meil om āi radod. Ku mō kaik
ūhtes radaškandem, ka koumes-nellās časus
kaik radod lopim. Minā pezen sobad, huhtoin,
riputan kuivamaha.

– Minā, sanui tatoi, haugoin haugoid, kan-
dišen, ton vet, lāmbitan kül'betin.

- Mamoi, sanui Mikulai, minä abutan tatale haugoid kandišta.
- Huvä, Miku, abuta.
- Mamaine, kuzui Šakei, voib-ik minei jada kodihe abutada sinei?
- Voib, Šakei! Ota vädrad, to vet. Sinä, Aša, pühki põlü, ota vast, pühki lava i sid' peze, a baboi pezeb astjad.
- Kat'a, sinä jad kodihe dedoinke. Dedoi kohendab verkoid, ka sinä ala uradi, ala telusta hānele. Ota bobaized i vānda.

Küzundad:

1. Äjak perehnikoid neciš sures perehes om?
2. Miččen tegendan jogahine mamaspai sai?
3. Mičcid muštatišid radon polhe sinä tedad?

Mušta:

1. Rad mest ei riko.
2. Rad ei varaida ni surt, ni sanktad, varaidab vaiše holevad.
3. Radospai meheks sanudas, a ei suriden sanoiden tagut.

TEGE HÜVÄ

Tege huvä i varasta hüväd, –
 Sel'ged kaikile nece, kut päiv.
 A ku unohtam, voib tulda paha,
 I tob meile se opalad äi.
 Mahtta čomašti elāda täl mal,
 Olda kožmus, kut sizar da vel'l'...
 Mi om paremb i korktemb täl svetl,
 Sanun kaikile: ristitun mel'!

Viktor Jeršov

MI KEBNEMB OM?

Läksiba koume prihašt mecha. Mecas – babukad, marjad, lindud... Kaiken unohtiba prihaižed. Ei homaičenugoi, kut pimenzui. Astuba kodihe, varaidaba. Oh, putub-ki meile kodiš! Seižutihe tel, nevotelese.

– Minä sanun, miše händikaz vastha putui. Tatoi pöl'gästub, ei lajiškande, miše minä möhä kodihe tulin.

– Minä sanun, miše minei ravaz (vanh) uk tuli vastha. Kuni mõ abutim hänele, äjan aigad om männu. Ihastub mamoi, miše minä mugoine holev abunik olen, ei lajiškande.

– A minä sanun toden. Tozi om tozi, da kelastada-ki ei pida (ei tarbiž) ni-midä.

Läksiba lapsed kodihe. Vaiše ezmäine prihaine sanui händikahan nähte (händikahan polhe) – ravaz uk astub.

– Ei ole, sanub, neniš sijiš händikahid.

Verdui (rändüi) tatoi. Ezmäižes vigas verdui, a toižes völ enamban.

Toine prihaine vanhan ukon nähte sanub, a vanh ukoine – sid' jo!
Tedišti mamoi toden. Ezmäižes viga verdui, toižes – völ enamban.

A koumanz' prihaine, kut vaiše tuli kodihe, jo künduselpäi toden
sanui. Mamoi buraiži vähäižen hänen päle da prosti-ki poigad.

– Kaiken-se muga tege. Ved' rahvaz kut sanuba: "Tozi om
kal'hemb kuldad, a kelastusel edahaks ed aja, jaugad kelastusel
oma lühüdad".

Valentina Osejevan mödhe

Küzundad:

1. Kus prihaižed oliba?
2. Midä hö mecas nägiba?
3. Mitte ezmäine viga oli, mitte – toine?
4. Miččen vigan tagut heiden vanhembad enamban kaiked
verduiba?

NOUZE, LAPS'

(Ilosihe närituz)

Unisiga, midä nukkud,
Kacu – iknas vauged päiv!
Unikego, midä nukkud?
Libuda om tulnu aig,
Irdal lapsed vändaba.
Unisat, sä midä nukkud?

Rahvast amu radaba.
Heraštu sä, unituk,
Sinä ed ole vanh uk,
Sinä – pen' prihalaps',
Nouze teramb: üks', kaks'...
Närituses – uni läks'!

Alevtina Andrejeva

Küzundad:

1. Äjak nimed lapsel, kudamb navedib äjan magata, neciš runos
om?
2. Mičcid muštatišid laškan polhe sinä tedad?

JÄNOIHUHEN TEHUT

(Sügüz'sarn)

Eli-oli mecas händikaz Hahk Kāpš. Ei olend ni-mittušt elod hānespāi jānoihuzile: se topsib kaiken heiden linmal, se tabadab da korviš nūtkib. Midā-k tehta?

Oli heiden keskes ūks' rohked da jalo jānišut Pit'k Korv.

– Algat holdugoi, vellūded, sanui hān. – Minā midā-ni da tēgen.

Toižen päivān kaik meczivatad kerazihe mecrōunale. Mugoine kida lendihe! Lindud lendaba, čirskutaba. Miš azj om?

Koivus rippub laudaine. Sigā suril kirjamil om kirjutadud: “Minā, jāniš Pit'k Kory, joksendan teramba, mi händikaz Hahk Kāpš.” Tuli mecrōunale iče händikaz-ki. Sirdi kaiked sihe da toižhe polhe, tuli lähemba koivunnoks, lugeb. Hātken lugi, tavuiden mōdhe, konz lugi lophusai, da el'genzi, ka muga nagraškanzi, eskai normudele lanksi. Nagroi, nagroi, jāl'ghe oti jānišan korviš, lendi i kūzub:

– Jose sinā sanuda rohtid, miše teramba mindai joksendad?

– Minā, šuhahti pōl'gāstusiš jāniš.

– Avoi-avoi.

Händikaz muga oli čududelndus, eskai pāsti jānišan korvaižed-ki, i se lanksi maha. No teramba libui tagaižile kāpšuižile, korvad pūštti libuti, kāded bokihe pani i sanub:

– Jokseškam jātoižin neciš mecas ūmbri jānišiden tehutme. Ku sinā otad vāgen, siloi kaik mō, jānišad, linnem sinei kuti orjad: čapaškandem sinei haugoid, longid keitaškandem...

– A sindai minā ličen savutrubha i puhtastan sen nogespāi, nagraškanzi Händikaz.

– Ka midā siloi tehta? Puhtasta, hōkkāhti jāniš. – No ku minā vāgestan, sinā kaikeks igaks jātad meiden mecan.

– Hūvā om, muhahti händikaz.

– Konz linneb se mǎritud päiv? – küzui kondi, kudamb navedi, konz kaik om sel'ged.

– Vodes päliči, sanui jānoihut.

Pördihe Händikaz pertižehe i sanui ičeze akale:

– Nu, ak, nügüd' minei tarbiž olda vaumhen. Kogonaižen (kaiken) voden nügüd' minä venuškanden sijäl. Tarbiž jaugoid kaita.

Läksi Händikahan ak meclaukha, osti hõunehsijän i koume kirjavad põlust. Tuli kodihe, pani Händikahan sijäle, katoi sanktal katusel. Venub Händikaz, vaiše nena nāgub katusen alpāi.

– Min sinā, hahk, teged? – kidastab Händikaz. – Mihe sinā iknaižen-se avaižid? Midā sinā tahtoid mindai vilugzoitta!

Ak saupsi iknan, a Händikaz vōl-ki buraidab:

– Pāč lāmbita, miše lāmemb oliži.

Muga venui Händikaz bokal kogonaižen voden, sijālpāi ei libund, jaugoid kaiči.

Sid' kerdan lendahti Händikahan pertinnoks Harag, iknaha kolkahti.

– Midā sinā, Händikaz, venud-se? Kaik jo mecživatad mecrōunale kerazihe. Sindai varastaba.

– Tulen, tulen, buraidaškanzi Händikaz.

Necen päivān kaik mecživatad mecrōunale kerazihe. Eskai majagad taciba ičeze pertin tegendan, tuliba kacmaha Jānoihuden i Händikahan päle. Eskai makondi man päle libui, a Hūbj pakiči Oravad:

– Päivāl-se minā ni-midā en nāge. Sinā jo sanu minei, kut kaik linneb.

Seižutihe tehudel Händikaz i Jānoihut. Händikaz seižub, mugoine sur' da hahlakaz. A Jānoihut-se – penemb hānen kengād om.

Reboi ezile läksi, zavodi pajatada:

– Midā sinā, vārsil'm, melespāi lähtnu oled? Kac, mitte Händikaz

Händikaz om! Kuti sur' hebo. A sinä hänen sires – kuti babak korvidenke. Pagene pigemba tägapäi!

Sanuiba kaik mecživatad:

– Ei voi Jänöihut vägestada!

A jo jänışan poigaižed – opalas päd riputiba. Hond azj om.

Maihahti kondi paikaizel, i pästiba pagod Händikaz da Jänöihut jänışiden tedme. Händikaz hüppähti kerdan, toižen, da jäti Jänöihuden edahan tagana.

– Jokse, jokse, Händikaz, kidastab Reboi. – Minä sinei jo änikoid kirben olen tonu.

Kaik jänışad huiktaspäi penshiden keskhe peitihe. Sil'mäd korvil katoiba.

– Avoi, voi! – kidastab Orav. – Midä minä nägen. Ičein sil'mile en usko!

– Ka midä sinä näged? Sanu teramba, pakičeb Hüb.

– Jänöihut-se vägesti Händikahan. Ezil jokseb. Minä ülahänpäi hüvin kaiken nägen.

A sid' kaik mecživatad nägištiba: jokseb Jänöihut edel Händikast. Hüpti jokseb. Muga teravas jokseb, miše kandoižid ei nägu. A Händikaz hänen jäl'ghe habi ehtib. Kāpsuil topotab, hāndal maihutab, kaik mārē tegihe higospäi.

Vides minutas Jänöihut ümbārzi kaiken mecan.

– Hop, hop, hop! – kidastiba jänışanpoigaižed. – Jänöihut om ezmäine. Hän om vägestanu!

Reboi ičeze änikod peitoiči penshiže pani, miše ni-ken ei homaičend.

Sid' kaikid penemb jänışut toi Jänöihudele üskan kapustlehtesid.

Händikaz-ki tuli. Habi astub. Ühten kengän kus-se kadoti, rambičeb, kel' rippub suspäi.

– Ka minä sön sindai, Jänöihut! – käreğanden sanui Händikaz.

– Ka ed sō! Ed mušta, mitte pagin oli? – sanui kondi. – Tarbiž sinei lähtta meiden meespäi.

– Ka midä-k, ak? Tarbiž meile lähtta tās meespäi.

Läksiba hō kodihe, paniba kaiken ičeze elon havadoihe da puzuihe. Midä teged? Pidab lähtta tågāpäi. A pertinno Jānoihut ištub.

– Nu kaiked hüvād teile, händikahad!

– Ole tervhen. Vaiše sanu, kut nece sinā oled vägestanu mindai?

– Kebnas, sanui Jānoihut. – Konz sinā hōunehsijäl venuid, kăpsuid kaičid, minā likundurokal olin: aigiš nouzlin, vilul vedel pezlimoi, kaikuččen päivān tehutme joksendelin.

Küzundad:

1. Mitte rida oli Jānoihuden i Händikahan keskes?
2. Min reboi endusti?
3. Kut Händikaz vaumičihe voibuižen päivān täht? Kut Jānoihut?
4. Ken oli ezmäižen? Mihe?
5. Midä sinā teged homendesin, miše olda vägevamb?

KOUME SEBRANIKAD

Vit'a kadoti dengad murginan täht. Pit'kāl rat'kaigal kaik lapsed sōiba murginad, vaiše Vit'a seižui üksnäze čuraižes.

– Mikš sinā ed sō? – küzui händast Kol'a.

– Ka dengad kadotin...

– Ka, ei ole hüvā.

A iče hambasti suren supalan vauktad leibād.

– Longihesai vōl hātken om.

– Da kus sinā kadotid-se? – küzui Miša.

– En teda, hillās sanui Vit'a i sirdihe vōl edemba čuraha.

– Sinā, nacein, dengad panid kormanaha, a pidi sumkha, sanui Miša.

A Volod'a ei küzund ni-midä. Hān tuli Vit'annoks, ištuti hāndast sirhe, jagoi ičeze murginan poleti i andoi sebranikale.

– Ota, Vit'aine, sō, ved' longihesai vōl hātken om.

Valentina Osejevan mōdhe

Küzundad:

1. Midä Vit'ale tegihe?
2. Midä hānele Kol'a i Miša sanuiba?
3. Midä Volod'a tegi?
4. Oli-ik konz-ni sinei-ki muga? Ken sinei abuti? Kenele sinä abutid?

Mušta:

Hüvä rad kaks'
igad elāb.

SÜGÜZ'

Reigukaz tegihe taivaz,
Ližazi jogehe sūvūt...
Kāveleb pakuižes paidas
Mārgādme mecadme sūgüz'.

Pimedad, viluižed ehtad,
Ujuba jogedme lehted,
Aniku pajated pajod...
Lehtidme venehel ajad...

Nikolai Abramov

Tuli tal'v. Lumi katoi man. Puhub kãred pohjoine tullei (dõl). Pud seižuba alastomad, vaiše pedajad, kuzed da kadaged oma vihandad.

Lapsil om hüvã mel' – kaiktãna om vauged, puhtaz, kuti vauged pühkim katoi kaiken man..

Sergei Jesenin

KOIV

Koivuine om vauged

Minun iknan al.

Katoi hãndast lumel

Homenczor'an hall.

Lumekahil barboil

Vauged hobed om,

Ani-kuti koivul

Palab ãnikžom.

Lumuižed-ki hoštta
Ani-kuti kuld,
Seižub koiv i nukkub
Pit'käd vilud kud.

Homenczor'a laškas
Ümbri küläs män',
Uded hobedsobad
Koivuižele pan'.

Vepsäks om kändnu

Nikolai Abramov

Küzundad:

1. Kus koiv seižub?
2. Miččed barbad koivul oma?
3. Midä tegeb koiv viluiden kuiden aigan?
4. Midä homenczor'a tegi?

TAL'VEL MECAS

Seižui tihed sur' mec. Ümbri oli venošti. Kaikutte robaiduz kului edahaks. Ezmäine mecaspäi läksi rohked händikaz. Näl'g ajoi reboin-ki. Varghudel jokseb hän ecmaha sōmäd külännoks. No ei hātken joksi reboi. Vauktal puhthal lumel hän homaiči händikahan jäl'ged. Reboil kerdalaz karvad libuiba pūštti. Pidab pageta, ika voib putta händikahan hambhiže. Sen reboi tegi-ki. El'getomad janišad hüppiba penzhiden keskes. Orav-ki laskihe kuzespäi maha – kuzen al oli äi kábuid.

Ühtnägoi pedajaspäi maha langeni lumituk. Kaik meceläjad hillästuiba. Mi tehnuš om? Da ved' nece lumituk pöl'gästoiti kaikid!

Näl'g ajoi hiren-ki lumen alpäi. Hän joksi kuzen alle i zavodi puhtastada kábuid. Vaiše hir'b ei varaida ni-keda. Venošti sōb i sōb haban da pedajan ladvoid.

Küzundad:

1. Ken measpäi ezmäižen läksi?
2. Mihe händikaz measpäi läksi?
3. Midä reboi tegi?
4. Kuna tuli hirut?
5. Midä kaik meceläjad pöl'gästuiba?

KOIVUN TAL'VHOLED

Vauged lumi langen' male
Põudon päle, mägen päle.
Tal'vut tuli pakaiženke,
Midä-k linneb koivuiženke?
Mecas koivud säraidaba,
Tal'venvilud varaidaba.
Pakikat-vei tal'vendölol,
"Tal'vdöl, kata lumipövu!"

Küzundad:

1. Mi man katoi?	3. Midä koivuižed varaidaba?
2. Mitte tal'vut tuli?	4. Midä hõ tal'vdölol pakičeba?

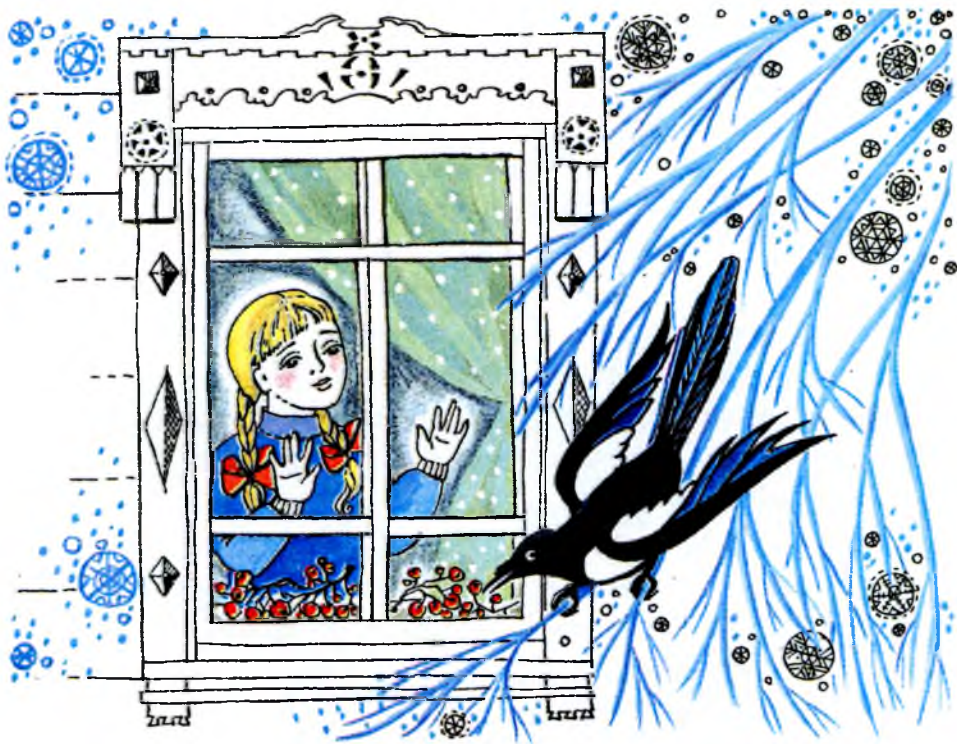

Mušta:

döl = tullei

ABUTA TAL'VEL LINDUIŽILE

Kat'a ištui päčän edes. Mučakoine oli üskas. Ühtnägoi mi-se kolkahti iknaha. Kat'a kacub – iknan taga harag n'okul lõb st'oklaha. Hän tahtoi sada pihlänmarjoid, kudambid Kat'an mamoi om pannu

sügüzel ramoiden keskhe. Kat'a el'genzi: harag söda tahtoib.

Tal'vel lindud oma näl'ghižed. Kat'a teramba pani pövuižen päle, kengäd jaugha, paik pähä, oti supalan leibäd, surint i joksi irdale. Sigä zavodi tacelta sōmād tele. Sōmāle lendi tijäižid, paskačuid. Hūvā praznik tuli linduižile!

Küzundad:

1. Midä Kat'a nägišti?
2. Midä hān tegi?
3. Midä hān kerdale oti?
4. Abutad-ik sinā-ki tal'vel linduižile?

Mušta:

1. Mitte tal'v, mugoi keza-ki.
2. Tal'v kezad lajib mǎrgǎn tagut
da iče-ki mugāžo sulab.
3. Tal'ven vilus kaikutte om nor'.

VILUKU

Zin'koi oli vōl pen' tijāine, i ičeze pezašt hānel ei olend. Ūnaižed päivād lendlihe Zin'koi sijālpāi sijāle, hūppi aidoidme, pertin katusidme, ved' tijāižed oma ani jalod linduižed.

A ehtaks Zin'koi lōudab pal'han pilun vai ondusen, ličese sinnā, riškotab suugaizēd i magadab ōhuden.

No kerdan, kesktal'ved, tuli oza hānele lōuta pal'han paskačun pezan. Peza oli iknan peles lipinan al. Sūdāimes oli tāuz' kogo pehmdoid heinäižid, i ezmāižen kerdan, kut om lähtnu kodipezaspāi, Zin'koi uinzi lāmās i tūnās.

Ūhtnāgoi ōl hāndast noustati sur' sūdu. Sūdeitihe pertiš, iknas paloi lāmoine. Tijāine pōl'gāstui, hūppāhti pezaspāi, kūnzil tabazihe irdaližes ramas i kakuhti iknaha.

Sigā, kesked pertid, seižui sur' – lagehesai – kuz', kaik lāmoižiš, lumes, bobaižiš. Ūmbri hūppiba i laskiba kidad lapsed.

Zin'koi ni-konz edel ei nāgend, miše rahvast muga ičtaze vediba ōidme. Ved' hān oli sūndnu vaiše tāl kezal, ājād midā mirus ei tedand. Uinzi hān homendezpoles, konz rahvaz pertiš tūništuiba, i iknas sambui lāmoi.

Homendesel Zin'koin noustatiba veslad paskačuiziden āned. Hān lendahti pezaspāi i kūzui:

– Midā tō, paskač-lindud, kidan lendit? Da rahvaz-ki tāmbei ūnaižen ōn kidastiba, magata et andnugoi. Mi mugom tehnuš om?

– Midā? – čududelihe paskač-lindud. – Jose sinā ed teda, mitte

tämbei päiv om? Ved' tämbei om Uz' voz'. Sikš kaik ihastusiš oma – i rahvaz i mõ.

– Kut nece – Uz' voz'? – ei el'gendand tijäine.

– Voi, sinä, el'getoi! – čirgaškanziba paskač-lindud. – Ka se om kaikid suremb praznik vodes! Päiväine pördase meidennoks i zavodib ičeze kalendariš päivid lugeda. Tämbei om ezmäine päiv vilukud.

– A mi nece om – viluku, kalendar'?

– Avoi, mitte vól sinä pikaraine oled! – verdusižil änil sanuiba paskač-lindud. – Kalendar' – nece om se, kut päiväine radab kaiken voden. Vodes oma kud, a viluku – hänen ezmäine ku, voden nenaine. Sid' astuba vól kümne kud; severz', kuverz' sinai sormid kápšuiš om: uhoku, keváz'ku, sulaku, semendku, kezaku, heinku, eloku, sügüz'ku, reduku, kül'mku. A jäl'gmäine ku, kah-tenz'toštkümnenz', voden händaine – tal'vku. Otid-ik muštho?

– En, sanui tijäine. – Kut-žo ühtnägoi severt muštta? "Nenaine", "kümne sormed", "händaine" – muštan. A kut heid kuctas – unohtin jo.

– Kundle mindai, sanui siloi Vanh Paskač. – Sinä lehdelte mecad-me, poudoidme, lenda da kacelte, midä tegese ümbri. A kut kulišlad, miše ku lopiše, ka lenda minunnoks: minä naku elän, necen pertin katusen al. Minä sinei sanuškanden, kut kaikutte ku kuctas. Muga toine toižen jäl'ghe muštaškanded-ki.

– Naku spasib, ihastui Zin'koi. – Minä zavodin kaikuččen kun sinunnoks tulda. Nägemoi!

I hän lendlihe kogonaižed koumekümne päiväd, sid' pördihe i starinoiči Vanhale Paskačule kaiken, midä oli homaičenu. Vanh Paskač sanui hänele:

– Nu naku, viluku – ezmäine ku vodes – zavodiše veslas lapsiden kuzespäi. Päiväine kaikuččen päivänke vähäižen zavodib libuda, a pakaine tegese vähemba. Taivaz – kaik pil'viš. A konz

päivaine ozutase, siloi tijäizile tarbiž pajatada. I sinä hilläšti än't muja: "Zin'-zin'-tū! Zin'-zin'-tū!"

Vitali Biankin mödhe

Küzundad:

1. Min igaine tijäine oli?
2. Midä hän iknas nägišti?
3. Ken Zin'koin noustati?
4. Midä hänele paskačud sanuiba?
5. Äjak kud om vodes? Kut voden polhe paskačud tijäižele sanuiba?
6. Midä Vanh Paskač tijäižele nevonu om?

Mušta:

1. Kaik voded ei olgoi vellesed. Voz' vodehe ei nahodi.
2. Kuverz' vozid', severz' i kezoid.
3. Tuleb voz', ka zavodiše i päividen lugu i astund.

VÄRUČ-JÄNIŠ

Väruč-jäniš jalos jokseb,
Sil'mäd varus värištab.
Pöl'gästuses tullein kükseb,
Hengen-ki hän kadotab.

Ala ole varukogo,
Ala lapsid varaida!
Mäne, peitte heinänkegho,
Vaiše ala säraida!

Alevtina Andrejeva

Küzundad:

1. Kut jäniš jokseb?
2. Keda jäniš voib küksta?
3. Kuna lapsed jänišale peitmahas nevoba?

MECNIK

Ezmāšt luntme mecnik lāksi mecha. Mecas kulub koiriden nutand. Seižub mecnik mecan rōunal i varastab. Ūhtnāgoi nāgišti: mecadme jokseb jāniš. Mecnik kut viheldaškanzi – jāniš pōl'gāstusiš seižutihe i eskai ištuihe tagaižile lapaižile. Lendi korvaižed i kundleb: edahan-ik koirad oma? Jāniš tedab – mecnikalpāi pageta voib, koirilpāi ei sa.

Kūzundad:

1. Ken mecha tuli?
2. Keda mecnik nāgišti?
3. Midā jāniš tedab?

VĀND – "OZAIDA IČE"

1. Mecas, orgos ulaidab,
Sōmād ecmas kulaidab,
Lambhan lihad navedib,
Kehe nece nahodib?
2. Pit'kān tal'ven magadab,
Uniš lapan lipsutab,
Lāmās pōvus kāveleb,
Ristitulpāi pageneb,
Hot' ei ole hāndast vāgevamb?
3. Surel pul ken bringib pāivil?
Pedaisemnid nūtkib hambhil,
Kezal – kuidab oksil griboid...
Ken om nece? – sinā tedad!

4. Teramb tulleid joksendeleb,
Hahk i vauged oleskeleb,
Tal'vel – vauged, kezal – hahk,
Varuč – hengel, sãrunahk!
5. "Vargazkurik" – kuctas hãndast,
Ni-kus ed lõuda čomemb hãndad,
Ken võl sarnoiš libedkelel
Maniteleb tarkal melel?
Navedib hãn kanaižid,
Linduižid i kalaižid,
Taboiteleb hiruzid...
Ken om nece? Tunzid-ik?

Alevtina Andrejeva

VALIČE OIGED VASTUZ!

Küzundad:

1. Mitte ozoitez om sinei mel'he? Mikš?
2. Kenen polhe sinã oled lugenuãi sarnoid?
3. Mitte mecelãi vãllišpä om? Ken varukogo om? Ken kaikid vägevamb om?

PÖVUINE

(Vengrianrahvhan sarn)

Eli oli mal eraz mez'. Hänel oli ak i tütär. Kerdan tuli heidennoks nevestad kacmaha nor' priha ičeze sebranikanke.

Emag pani heiden täht stolale äi erazvuittušt sōmād: kananlihad, pirgoid. Ižand oigenzi tütren karzn'aha vinad tomha. Neižne pāzui sinnā i zavodi valita, kuspāi vinad otta, mitte buč suremb kaiked om: ved' tataze kāski otta vinad surembas bučuspāi. Hān kacuhti ūmbri i ūhtnāgoi homaiči parden, kudamb seižui seinād vaste. Neižne nāgišti necen parden i meletaškanzi: naku tuldihe heidennoks kozile, lähteb hān mehele, sündutab poigan, ostab hān poigale pōvuižen. Sid' hān meletaškanzi edemba: tuleb poigaine erasti karzn'aha, hūppiškandeb pardenno, parz' lankteb i rikob poigaižen. Kenele siloi nece pōvuine jāb?

Kut tuli nece neiččele mel'he, mugoine tusk langeni sūdāimele, voikaškanzi hān karktoil kündlil.

A pertiš kaik varastaba, konz neižne tuleb. Siloi ižand oigenzi karzn'aha akan.

– Akaizem! Māne, kacuhta, kus meiden tütär-se om. Voib olda, kaiken vinan valoi maha i varaidab tagaze tulda?

Tuli emag iče karzn'aha i nāgišti: ištub tütär karzn'as i voikab.

– Mi mugoine tehnus om?

– A kutak minei ei voikta? Kac, mi minei mel'he tulnu om!

I hān sanui mamaleze. Mam, kut kulišti pōvuižen polhe, vōl karktemba tütärt voikaškanzi.

Ištub ižand adivoidenke, varastab, konz ak tagaze pōrdase. Kāreganzi:

– Naku avoin'sud oma! Kus hō kāveleba?

Tuli hān iče karzn'aha i nāgeb: ištuba molembad, vanh i nor', pordhaižil i voikaba, a bučud oma täuded vinad. Hān ni-kut ei voind elgeta, mi mugoine tehnus om.

– Täudub teile voikta! Mi tehnus om?

Hõ – vastha:

– Avoi, tatoi, kut meile vaitti olda? Meile pähä om mugoine azj tulnu...

I hõ sanuiba kaiken tatoile. I mugoine tusk sebazi händast, miše hān-ki voikaškanzi. Varasti-varasti ženih, ei voind jo tirpta enamban. Läksi mugažo karzn'aha. Nägišti heiden kündled, kūzui, miš azj om. Hõ sanuiba ženihole kaiken. Ženih – nagrda, eskai lava-ki sāraidaškanzi.

– Avoi, sanub, mugoižid čudokogoid ni-kus vōl minā en nägend. Lähten minā siloi ozad kodvda. Kut elo ozutab, tarbiž minei naida vai ei. Ku en nägišta minā mirus mugoižid-žo čudokogoid, kut tō, ka en nai teiden tütrel. Algat jo siloi verdugoi minun päle. A ku löudan mugoižid-žo, kut tō, tulen u nain teiden tütrel.

Läksi hān matkha. Hān māni seičemes mas päliči i seičemendes mas nägišti, kut eraz mužik hangol pähkmid pertin čuhule tacleb. Priha tuli hānennoks i kūzui:

– Midā sinā teged?

– Da naku pol'vot jo mod higos radan sid', no sihesai en voind nenid pähkmid pertin čuhule panda.

– Anda, minā tegen.

Oti hān vādran i poles časus päliči rad oli tehtud. Oti hān sada forintrahad i edemba läksi. “Ka naku, meletab priha, ühten čudokogon minā jo olen nägištanu”.

Möst läksi priha matkha. Sid' nägišti vōl ühten mehen, kudamb joksenzi kart kāziš pertišpäi da möst pert'he. A pert'-se iknatoi oli. Uksen sijās seinās vaiše kar oli. Tuli priha lähemba i kūzub, miš rad om. Mez' vastha:

– Da naku, priha, pigai voz' jo linneb, kut minā olen tehnu necen pertin, no en voi el'geta, mikš om sigā muga pimed. Ōd i päivād kandišen minā sinnā vauktan, no ni-midā ei abuta.

– No minä voin sinei abutada.

Hän oti kirjhen, čapoi kaks' iknad, ukxen, i pertiš ühtnägoi tegihe vauged. Sai hän möst sada forintrahad i läksi edemba:

“Naku toine čudokogo om”.

Astui hän, astui i nägišti, kut akaine vägel ličeb kanan alle kananpoigaižid.

– Emagine, midä sinä teged?

– Da naku tahtoizän ištutada poigaižid kanan alle, ika varaidan, miše habuk heid söb. Ličen minä poigaižid toižen suugan alle, a hõ jo toižen suugan alpäi valdale tuleba. Muga mokičemoi, ni-midä en voi tehta. Sada forintrahad andaižin, ku ken-ni abutaži minei.

Priha sanub-ki:

– Minä sanun, midä tarbiž tehta: ala liče poigaižid kanan alle. Ku habuk ozutase, ka kana iče levitab suugad i peitab ičeze poigaižid.

Akaine ihastui, andoi prihale, min oli toivotanu, i läksi priha tagaze. A iče meletab:

– Naku oli-ki jo koumanz' čudokogo. Tarbiž mända tagaze, da naida sil neiččel.

Pördihe kodihe, nai sil neiččel. Ni-ken ni-midä enamb ei kulend heiden poine. Vaiše om tetab, miše sündui poig, ostiba hõ hänele pövuižen. No poig ei kolend, i ni-mitte parz' ei rikond händast. I nügüd'-ki vól hõ eläba, ku ei kolgunoi.

Küzundad:

1. Mi om tehnuš neiččen pertiš?
2. Min neižne om nägištanu karzn'as?
3. Midä heile ženih sanui?
4. Keda hān ičeze matkan aigan vastnu om?
5. Midä prihale lopuks tehta tuli?

Mušta:

1. Meletoi valib, a keletoi vedab.
2. Verhal melet ei sa eläda.
3. Rata tarbiž melet, a ei kelet.

KEVÄZ'

Keväz' heraštoitab mecan,
 Keväz' heraštoitab man.
 Vändab vezi, jokseb vezi,
 Lumen sulaz', redun pezi.

Kuti langan kudomized,
 Jokstas ojad keväz'ližed,
 Vāzumata jokseba,
 Vauktan vahton sotkiba.

Heläidaba, šoraidaba,
 Pagižeba, ropotaba,
 Päiväižele ihastuba,
 Keväz'pajoid pajataba.

Alevtina Andrejeva

Küzundad:

1. Mi mecan heraštoitab?	3. Kut keväz'ojad jokseba?
2. Mille keväz'ližed ojad nahodiba?	4. Min polhe ojad pajataba?

VEZITIPPUIŽED

Kerdan Aša ištui kodiš üks'nāze. Hānele tuli mugom tusk. Eskai ei voind abutada küksta necida tuskad armaz jānoihut-bobaine. Aša tuli iknannoks i ühtnāgoi kulišti:

– Tük-ka, tük-ka, tük-ka...

– Mi nece om? – čududelihe Aša. – Kutu vezi tippub. No ved' irdal-se tal'v vōl om.

Sid' hoikaine päivāižensil'māine kosketi Ašan modon.

– Aha! Nügūd' el'gendan: nece päivāižensil'māine om noustatanu vezitippuižid. Ved' kevāz'ku pigai tuleb!

A vezitippuižed kuti oma kulištanuded Ašan meletusid, hōkkāhtiba hānenke:

– Tük-ka, ka, ka...

Küzundad:

1. Mi Ašannoks tuli?
2. Midä Aša kulišti?
3. Min polhe vezitippuižed Ašale sanuiba?

PENED RUNOD

Tusk ühtnāgoi kuna-se kadoi Ašalpāi. Pertiš oli muga vauged i hüvā. Kaik bobaižed tahtoiziba vāta Ašanke. No Aša oti vanhan armhan kirjan kuvidenke, kuspāi kaik runod hān mušti. Aša sanui bobaižile:

– Minā olen lapsidenkacui, a tō olet minun lapsed. Minā nügūd' lugen teile penid runoid.

Miku

Miku laval raukač venub,
Eile hānel lapad enamb.
Minā hāndast taci en,
Iče omblen lapan sen.

Tan'a

Piču Tan'a randal itkeb,
Hänen māčut aldoil bipkub.
Ala, Tan'oi, voika lujas,
Māč ei upta, randha ujub.

Hācoi

Pidust' laudašt hācoi astub,
Laudan agjaižehe kacub.
Pigai laudan agjaine,
Lankteb maha, raukaine.

Küzundad:

1. Miččid runoid Aša bobaižile om sanunu?
2. Tundištut-ik tō nene runod? Muštat-ik heid venäkelel?

Mušta:

itkeb = voikab
ald = laineh

KEVÄZ'SARN LOPOIHU DEN POLHE

Om tulnu kevāz'. Irdal tegihe lām'. Lāz joged vihandal normudel
lopoiuhuden openzihe hūpta: hūp-hūp, hūp-hūp!

Vaiše üks' Lopoihut ei hūpind. Hān varaži.

– Sinā ed hūppi, a ujeled, kuti vanh edenoi, sanui hānele vanh
Lopoi.

Opal tegihe Lopoihudele. Hān peitihe soheiniden keskhe.
Sigāpāi hāndast nāgišti Sorzoihut.

– Mikš sinā ed hūppi, kūzui Sorzoihut.

– En teda, sanui Lopoihut i riputi pān. – Tedan, minā en ole
lopoihut, a olen edenoi.

– Om-ik muga? Ved' edenoid ei olgoi sarvita, sanui Sorzoihut i čuk – vedhe.

Ehtal taivhal ozutihe Kudmaine. Kudmaižel oliba hobedaized sarvuded.

– Kudmane, Kudmaine, anda minei sarvuded!

– A sinä sa, siloi ota, muhahti Kudmaine.

Lopoihut oigenzi lapaizen. Korttas oma kudmaižen sarvuded.

Lujas edahan.

Hüppähti Lopoihut ühten kerdan. Ei voind sada. Hüppähti toižen. Möst ei sand. Muga hän hüppi, hüppi i kaiken kidasti.

– Nügüd'-se ka san! San! Vak-vak-vak!

Kudmaine pązui vähän alemba.

Lopoi noustati ičeze kidal kaikid lopoid i lopoihuzid.

– Kackat! Hän hüppib ülemba meid kaikid!

Vanh Lopoi sanui:

– Nügüd'-se nägub, miše sinä oled todesine lopoihut.

Küzundad:

1. Midä Lopoihut ei mahtand tehta?
2. Kenen päle hän nahodi?
3. Midä lopoihudele sanui Sorzoihut?

4. Midä Lopoihut taivhal om nägištanu?
5. Ken om opendanu Lopoihuden hüpmaha?

Mušta:

lopoi = lötoi = löc

KEVÄZ'KUN 8. PÄIV – SUR' PRAZNIK

– Armaz mamoi!
Praznikanke sindai!
Tervhut sinei
Äi, äi, äi!
Korttad ozad,
Pit'kād igad,
Kaiked hüvād
Sinei äi!

Minun mamoi – kaiked paremb,
Minun mamoi – kaiked čomemb.
Minä mamad armastan,
Händast kaiken varastan.
Magedamba ken voib keitta?
Paremb mamad ken voib paštta?
Mamoi mahtab ombelta,
Armhid lapsid navetta.

Ozaida: Mi pehmedamb höunhen põlust om?
(Maman seabiduz)

Küzundad:

1. Kut sinun maman kuctas?
2. Kus hän radab?

3. Konz h n ehtal kodihe tuleskendeb?

4. Kut sin  mamalei  abutad?

I TUTAM  NIKOID

Taivaz oli korged i sinine. Kaik tehuded  kolanno jo kuiviba. No puiden al ma v l m rg hk oli. Lapsed oliba irdal  kolanno. Heiden opendai sanui:

– Se aig om i tutada  nikoid.

I h n andoi jogahi zele penin havadoi zin  nikoiden semnidenke.

– Sid', keskel, m  i tutam rust-k bedoid unikoid. Sid' linneba sinicvetai zed, a sid' – neiliko i zed. Linneb lujas  oma.

Opendajannoks tuli penikaine A a. H n sanui p l'g stusi :

– Avoi! Mid  tehta? Min  jo panin semnuziden p le mad. Semnuded n g d' pimedas oma. Sig , man al, ei n gu p iv  t.

A ku om muga, miše ānikod ei tekoi, kuna kazda. A ku maspāi ei ozutade ānikoine tāna: ozutase jurut, a ānikoine maha jāb.

– Ala holdu, Aša, sanui opendai. – Jogahine semnut om lujas melev. Se kazvab vaiše muga, kut tarbiž.

– No nügūd' pidab kastta ānikoižid vedel!

Kaik lapsed lāksiba vādridenke vet tomha.

Opendai sanui:

– Vaiše algat kastkoi ičeze kengid. Ika sigāpāi-ki ozutase juruzid.

Kūzundad:

1. Mitte taivaz oli?
2. Kus lapsed oliba?
3. Midā hō tegiba?
4. Miččid ānikoižid hō ištutiba?
5. Miš Aša hol't pidi?
6. Mitte jogahine semnut om?
7. Midā lopuks lapsed tegiba?

Mušta:

unik = мак

sinicvetaine = фиалка

neilikoine = гвоздика

4. KEZAPÄIV

LEHMÄN HOLED

(Iloruno)

Kündusel mö ištuim nellän:

Minä, sizar, kaži, vellüt.

Iknaha lehm kacuhti,

Pehmdoil hulil märehti.

Kacuhtim mö lehmän päle:

Sizar: – Lujas oled, lehm, sä jalo,

Kuna nügüd' sinä astud?

Linneb vihm, sä lujas kastud.

Lehm: – Läksin minä oiktale!

Sizar: – Mihe läksid oiktale?

Lehm: – Sikš mä läksin oiktale,

Randaižele korktale:

Verez heinüt sigä kazvab,

Ližadab hän maidho razvad.

Kaži: – Kuna möhembra sä lähted?
 Midä võl-se sinä tahtoid?
 Lehm: – Lähten minä hurale!
 Kaži: – Mikš sä lähted hurale?
 Lehm: – Sikš mä lähten hurale,
 Normudele surele:
 Sigä kazvab imič maged,
 Duhukaz i lujas saged.
 Vellüt: – Nu a möhemb midä teged?
 Kuna oigendad sä väged?
 Lehm: – Lähten minä järvele!
 Vellüt: – Mikš sä lähted järvele?
 Lehm: – Sikš mä lähten järvele:
 Andan lebud sarvile,
 Udarele andan lebud.
 Järvenrandal seištas kegod,
 Venun heiden kuvahaižes,
 Jon mä vedut järvenlainhiš.
 Minä: – Kuna möhembra sä lähted?
 Ed-ik ota meid, hot' kahten?
 Lehm: – Lüpsaid lähten ecmaha.
 Minä: – Mikš heid lähted ecmaha?
 Lehm: – Sikš mä lähten ecmaha,
 Kaiktä ümbri kacmaha:
 Tahtoin lahjan tehta teile.
 Midä ehtal jot – sä, vellüt?
 Navedit tö joda maidod!
 Otkat ehtal padad täuded.

Küzundad:

1. Kenenke lehm pagiži? 2. Mi maidho razvad ližadab?
3. Mikš lehm hurale lähteb?

4. Midä lehm järvenrandal tegeškandeb?
5. Midä lehm lapsile tehta tahtoib?
6. Lugekat nece iloruno rolden mödhe.

Mušta:

Lehmäl maid om keel.

KEZAVIHMAINE

Kezavihmaine, kuti kuld, taivhaspäi lankteb. Vihm om läm', ei ole tahtod peittas kuna-ni. Lapsed kargaidaba vihman al i kidastaba:

Čippa, čippa – räustas,
 Vala, vala – kauhas.
 Čippa, čippa – minun päle,
 Čippa, čippa – rahvhale!
 Čippa, čippa – mecale,
 Vala, vala paksumba,
 Kasta, kasta paremba!

Küzundad:

1. Mitte vihmaine om?
2. Midä lapsed vihmal pakičeba?

LIPIKAINE

Prihaine tabazi vauktan lipikaižen i toi ozutamha tataleze.

– Nece om paha lipikaine, sanui tataze. – Ku mugoizid lipikaižid tegese äi – kapustad ala varasta.

– Om-ik nece lipikaine mugoine? – küzui prihaine.

– Iče lipikaine ei sõ kapustan lehtesid. Hän paneb pikaraizid munaizid, a munaizišpäi tuleb madoid. Nene madod sõba-ki kapustlehtesid. Jäl'ges neniš madoišpäi tegese tätüizid, a jo tätüizišpäi tuleb lipikaižid.

Muga sündub kaikutte lipikaine: munažespäi – mado, madospäi – tätüine, tätüžespäi – lipikaine. Lipikaine paneb munažid i koleb lehtesele.

– Ei pida, miše kapustpoudol oliži lipikaižid, sanui prihaine tatalez. – Nügüd' minä el'gendan, mikš mö tänna tulim. Pidab puhtastada kapustlehtesid.

Konstantin Ušinskin mödhe

Küzundad:

1. Ken kapustlehtesid söb?
2. Kut lipikaine sündub?
3. Midä pidab tehta, miše kaita kapustad?

KEN KEDA?

Ehtkoine oli tün'. Kol'a da Vit'a otiba ongivicad, suren vädran i läksiba jogen randale. Seižutihe sildaižele. Kol'a sai

ahvenen, Vit'ale putui haug'. Põl'gästui Vit'a, kidastab:

– Kol'a! Tule abuhu!

Vit'a vedab haugin, haug' Vit'an. Ken keda vägestab?

Küzundad:

1. Mitte ehtkoine oli?

3. Min Kol'a sai?

2. Ken jogenrandale tuli?

4. Mikš Vit'a põl'gästui?

KALAS

Randal lämoi korged palab,
Kuivad ambusketas haugod.
Minä unes nägen – kalad,
Surid ahvenid i haugid.

Aigiš lendab mindai tatoi,
Hän jo murgn'an lämoil keiti.
Sumeg kaiken järven katoi,
Peiti randan, mecan peiti.

Venhen pästam hotkemb vedhe,
Koiran ištutam mö edhe,
Hän-ki maimoid mahtab sada,
Vaiše jäta avoikš pada.

Minä ongitada kehtan,
Uni viluižes kaik lähteb...
Sam mö äjan kalad ehtaks,
Kut-ni kodihe vem kahten.

Jüged kašal – paremb astta,
Hüväd meled – kebn om liža,
Kažin änel kodi vasttab,
Kalad tahtoib päčän ižand!..

Kehub padas lemuz saged,
Hüviš meliš ištub kisoj,
Vaiše kalanikoid maged
Uni sordi... Heikta ei sa!

Nikolai Abramov

Küzundad:

1. Konz tatoi poigan lendab?
2. Kus koir ištub?
3. Äjak kalad sadud om?
4. Ken kodiš varastab kalad enamban kaikid?

PAHA SIHLAINE

Vaiše zavodin kerata babarmoid penzhiš, a sigä sihlaine (čirikod). Kaik käded sihlištin. Uh verduin!

Otin kalun i kaik änikod sordin.

– Vonukaine, mi tehnuš om?

– Ka nece sihlaine paha om.

Baboi nagraškanzi:

– Jose, sanub, mugoine paha om? Kaikuččele lehtesele, kaikuččele heinäizele voib sanuda spasib.

– Ka midä, jose sihlaižele-ki? – En kumarte sihlaižele, en sanu spasibod.

– Jose? Kac, minä nitan sihlašt lehmäle, kaiken söb, da völ spasibon sanub. Mugažo lambhad-ki, vazaine, kananpoigaižed da sinä-ki, vonukaine, mugažo ihastud!

– Mihe minä-se uhastun?

– Tuleb aigkevāz', minä sinei keitost keitān, tedad mittušt?

– Mittušt?

– Sihlaižespäi! Sormuded noled.

Eduard Šiman mödhe

Küzundad:

1. Min prihaine lõuzi penzhiden keskes?
2. Mi händast muga verdutanu om?
3. Mida baboi sanui?
4. Om-ik sihlaine – tarbhaine hein?

RUNOD MARJOIDEN POLHE

Babarmišt

Duhukaz i maged,
Lehed, rusked, jared
Mecas babarm küpsneb,
Babarmištos ruskneb.
Mujamaha babarmmarjoid
Letas lindud kaikiš agjoiš.
Veslas heiden änūt lendab,
Lapsid babarmoho vedab.
Änid lapsil kondi kuleb,
Möhemb babarmišttho tuleb.
Ved' om kondi magedsu!
Muga oleb heinäkus.

Alevtina Andrejeva

Küzundad:

1. Mi mecas küpsneb i ruskneb?	3. Ken magedsu om?
2. Keda babarmišt vedab?	4. Navedid-ik sinä babarmod?

Mustikaine

Mustikaine, mustikaine,
Sinä ilomarjaine!
Oled maged – magedaine,

Oled lahed – lahedaine,
Oled redumajagaine.
Hambhad lapsil siništoitad,
Modon, käded redustoitad,
Huled, kelen mustištoitad,
Üks –se tervhut ližadoitad,
Muhaitusel čomištoitad!

Alevtine Andrejeva

Küzundad:

1. Mitte marjaine mustikaine om?
2. Midä mustikaine voib tehta?

Manzikaine

Manzikaine vauktas cvetib,
Kaikiš aigemba hān ehtib.
Kivid vaste sijān lōuzi,
Māthuzile korttas nouzi.

Kujoil, pōudoil, korktoil sijil,
Kezal palab rusttil hilil,
Rāken otab päipaštospāi,
Hüvād magud vedab maspāi.

Manzikašt konz keradam mō,
Maha paksus kumardamoi,
Kumardatoi tuha kerdad,
Ka i tuha marjad keradad.

Alevtina Andrejeva

Küzundad:

1. Kus manzikaine enamban kazvab?
2. Mitte manzikaine om?
3. Kut manzikašt keratas?

HEINÄNTEGO

Võl ehtkoizel mam sanui vanhembile lapsile, miše homen pidab mända heinäntegole. Aigiš homendesel hän noustati kaikiđ i sanui:

– Pidab heinäntegole mända aigemba. Ved’ kastkenke nitta om paremb.

Mö hotkemba söim murginan, ladim sömäd kerdale surhe

puzuhu – tedam, mitte sömännäl’g avoinuden taivhan al om – i teravašti – jogenrandale. Sigä om-ki meiden nitsijä. Nece ei ole edahan, vaiše pol’tošt kilometrad.

Nitul tat andoi kaikuččele ičeze radon: kelle nitta, kelle kätä lainhuzid, a kelle haugoid nodjon täht toda vaumheks.

Konz päiväine libui korktas, meile pidi võl satoid levitada. Ehtpoles meiden nitül seižuiba kaks’ korktad, čomad kegod.

Küzundad:

1. Konz kezal heinäntegon aig om?
2. Konz kanz nitüle läksi?
3. Miččid radoid heile tehta pidi?
4. Äjak kegod nitüle om pandud?
5. Kut päiv männu om?

KEZAPÄIV KÜLÄS

Mi om paremb kezanaigad,
Varastam mõ lāmād sād...
Otan ongiragan, aigoin,
Kalad ehtalongeks san.

Jüged rad om, vāzdas ehtaks,
Hüvin magadase öl...
Mecas mustikaine ehti,
Ehti murikaine sol.

Lapsed joges kül'ptas, vātās.
Vaiše heināntegon aig
Tuleb – nitüil heinād kätas,
Haravoitas... Ratas kaik.

Tatoi korktad kegod paneb,
Dedoi babukoihe män'...
Lehmid kod'he kükseb paimen,
Kulub hānen komed ān'!

Minā ištun jogivedes,
Irdal nāgub vaiše pä...
Rusttan lehmān nāgen edes –
Linneb homen čoma sā!

Nikolai Abramov

Küzundad:

1. Ken nitül radab?
2. Midā kanznikad tegeba?
3. Mi ozutab, miše homen čoma sā linneb?
4. Miččid kodiživatoid sinā tedad?
5. Om-ik teiden perehes (kanzas) kodiživatoid?

Mušta:

1. Sā heinād paneb.
2. Mahtad rata, ka sõda-ki om midā.

STARINAD LINDUIDEN POLHE

Harag

Harag lendleb mecas, kačatab, a ičeze pezanno tündub. Ičeze pezan harag tegeb tihedaha mecha, teravas händast ed lõuda. Ištub harag pezas – n'ok irdale. Peza ei ole sur', sikš poigad teravas lendaba pezaspäi. Ištuse pun oksale, kačataba, pakičeba sōmäd.

Küzundad:

1. Kus harag tündub?
2. Kuna harag ičeze pezan tegeb?
3. Kut harag pezas ištub?

Haragaine

Haragaine, haragaine,
Vauged sinä suugaine,
Openda-ške lendmaha,
Kodimahut nähmaha.

Tik

Suugad tikal oma hahkad, a pä om must, rusttoiden jonoizidenke.
Tik otab käbun, paneb karhu, iče pidase nügelil künzil i händal i saskendeleb käbuspäi semnuzid.

Konz mecas näged kuzen al ajan käbuid, teda: nece om tikan rad.

Tik sab koren alpäi penid madoid i bubarikoid, kudambad toba ai vigad. Sikš tikan kuctas mecanlekarikš.

Küzundad:

1. Mitte tik om?
2. Kut tik sab ičezeze sōmād?
3. Mille käbud kuzen al ozutaba?
4. Mikš tikan mecanlekarikš kuctas?

Kägi

Kaik lindud kevādel tehtas pezad. Muniba i haudutaba poigaižid, jāl'ges sōtaba i pidaba heiš hol't.

A kägel ei ole ičeze pezad, da poigid-ki hänel ei ole. Lōudab kägi verhan pezan i paneb sinnā ičeze munaizen. Hän necen tegeb sen aigan, konz pezas ei ole emagad-ižandad.

Pördase lindud i ei voi homaita, miše pezas om vōl uz' munaine. Muga ištub-ki linduine kägen da ičeze munažil.

Pen' kägi mahtab muga-žo holduda ičesaže: lūkaidab

pezaspäi kaiked toižid poigaižid, jāb üksnäze. Muga lind sōtab-ki verhan poigaižen.

Küzundad:

1. Om-ik kāgel ičeze peza?
2. Kuna kāgi paneb munaizid?
3. Konz hān necen tegeb?
4. Kut holdub ičesaze kāgenpoigaine?

Kābulindud

Om sur' pakaine. Puhub kāred pohjoižtullei. A kuzen barbaižiden sūvūdelpäi kulub ilosižid linduiden ānid. Kābulindun pezas – poigveh.

Ezmāižed päivād mam ištub poigaižiden pāl – lāmbitab penid ičeze suugil i hibjāl. A mil sōtta poigaižid? Ved' ūmbri om vaiše lumi da jā. No kābulindule nece ei telusta. Kābulind sab koveral nena-nōkul kābuspäi semnid i sōtab poigvehen i ičtaze.

Küzundad:

1. Kuna kabalindun peza tehtud om?
2. Konz kabalind poigvehen pästab?
3. Mil kabalind ičeze poigaižid sötab?

Kodalindud

Mõ lujas varastim kodalinduid. Teramba pördižihe ned armhad lindud – ezmäižed kevāz'lindud.

– Tuliba! Tuliba kodalindud! – kidastiba lapsed.

Kodalindud tuliba, a heiden pertižiš jo elāba toižed elājad – paskačud. Paskačud ei pästkoj kodalinduid. Pezoiš ištuba da ištuba.

Mi tehta? Nāl'g tuli – pidab lähtta pezaspäi. A sil aigal kodalindud ličihe pezaha. Nügüd' paskačuile ei sa pörduda. Ved' kodalindud

kahten eläba i sōmha lendaba toine toižen jāl'ghe. Kodalindud hüviš meliš pajataba aigašti homendesel.

Gennadi Snegir'ovan mödhe

Küzundad:

1. Midä lapsed kidastiba?
2. Kut kodalindud pördihe ičeze pezoihe?
3. Miččid linduid sinä tedad?

Mušta:

käbulind = клест

kodalind = скворец

1.Pü, 2.Vilulind, 3.Tik, 4.Tijäine, 5.Paskač, 6.Harag, 7.N'ak, 8.Tedr.

STARINAD KODIŽIVATOIDEN POLHE

Kirjav vazaine

Kevädel lehmäd kandaba. Naku täl-ki öi mö em voinugoi magata: varastim vazaižen. Sündui meiden lehmäl kirjav vahv vazaine. Kärzaine must, rindaine kut lumi vauged. Sil'mäd sured, mustad, a korvad – kut lehtesed. Kacub muga ilokahas i haizub maidole.

Seizub vazaine vaitti, i ühtnāgoi mö kulištīm:

– Mmu-mu-u-u!

Mugoine tundmuz oli, kuti hān sanub: "Mamaine".

Nügüd' meiden perehes om liža – vazaine. A pertiš nügüd' linneb maidod, kandatest, void, happud, rahtoid.

Lehm

Lehmäine – kelloiženke,
Ocaine – tähthaiženke,
Sel'g – jonoiženke,
Pä – sarvidenke.
Sö külläks heinäd,
Anda maidod enamb.

Vazaine

Vaza, vazaine,
Čoma sil'mäine,
Vauged ocaine,
Hoik jaugaine,
Pit'k händäine.

Hebo

Hebo jokseb nitüdme,
Heinän topsib vihandan.
Ei sa seižutada hebod,
Varhindoil hän kolaidab.

Küzundad:

1. Mitte lehm, vazaine, hebo om?
2. Oma-ik mel'he sinei kodiživatad?
3. Mahtad-ik sinä heiš hol't pidada?

Nenakaz lehm

Meiden paimnel om abunik – pikaraine koiraine. Kuctas händast Haukui-Soitoine. Koiraine om must kuti kegaleh. Üks' korv om ülähaks, toine – alahaks. Händäine – kuti kol'caine.

Jokseb Haukui lühüdil kabalil, abutab iżandale. Vaiše mitte-ni lehm pageneb – Haukui kerdalaz nägištab. Ajab sen lehmiden kogoho. Haukui mahtab nutta erazvuiččil änil: se kondjan kartte, sanktal änel, se janišan kartte papatab, hoikal änel. Sikš händast kuctas-ki völ toižin Soitoižeks.

Kerdan lehmäd tuliba mecha. Sid' paimen kulišti Haukuin nutandan. Oli mugoine tundmuz, kuti mitte-se lehm om kadoges. Haukui nutab, ulaidab, änestab. Läksi paimen: mi tehnuš om? Nägeb paimen: seižub penzhan rindal ken-se. Kerdalaz tundišti, miše nece om meclehm, hirk'!

Haukui ei voind el'geta, mihe paimen ei aja händast kogoho. Äreganzi koiraine, kabalil lükkib mad, änen eskai kadoti.

– Vaikastu sinä, Soitoine! Nece ei ole meiden lehm. Nece om hirk', rängähti paimen.

Vaiše sid' Haukui el'genzi ičeze manitesen.

– Mäne, meclehm, mecha! Ala tule kogoho.

Hirb'-ki om el'gendanu paimnen. Käräuzihe i venošti läksi mecha.

Eduard Šiman mõdhe

Küzundad:

1. Mitte nimi koiraižel oli? Mikš?
2. Keda Haukui nägišti?
3. Midä paimen sanui?

Kukoi

Kukoi homenczor'al, aigiš

Tanhal pajon pajatab:

– Jogahine päiv om kalliz!

• Radoid äi teid varastab!

Ku-ka-re-ku!

Päivän keskel mõst jo kulub

Kukoihuden heled än':

– Päilong' tuli! Päilong' tuli!

Stolan taga išttaš aig!

Ku-ka-re-ku!

Päzub rusked päiväine,
Mecan taga laskese.
– Magata om aigaine!
Sijäižile pandase!
Ku-ka-re-ku!

Kuspäi kukoi aigan tedab?
Jo-se maniteshe vedab?
Jo-se časud kus-ni peitab?
Kacub časuid, sid'-žo heitab!
Ken min sanub? – Mäne teda!
Kukoi ei sanu ni-midä.

Küzundad:

1. Midä kukoihut tegeb?
2. Kut sinä meletad, kuspäi kukoihut aigan tedab?

Mušta:

1. Kukoi homendest ei to.
2. Ozavale mehele kukoi-ki munib.

HIR', KUKOI DA KAŽI

Läksi hir' gul'aimaha. Käveli, käveli irdal, tuli mamannoks.
– Oi, mamaine, keda minä nähnu olen! Üks' – mugoine opak, toine laskav da hüvatabaine.

Mam sanui:

– Nu sanu, miččed hõ oma?

Hir' sanui:

– Üks' – opak, kävub irdal, kac, muga: jaugad mustad oma, harj rusked om, sil'mäd kuti nabornikad, a nena – koukulaze. Konz minä astuin siriči, hān avaiži sun, lendi ühten jaugan, da kut kidastaškanzi! Minä pöl'gästusiš en tedand, kuna pageta-ki.

– Aha, nece om kukoi, sanui vanh hir'. – Ala hāndast varaida.

Hän ni-kenele ei tege pahad. A mitte toine oli?

– Toine venui päipaštoizel. Kaglaine hänel vauged, jaugaized – hahkad, tazod. Noleb ičeze rindan i händaižel maihutab.

Vanh hir' sanui:

– Mitte el'getoi võl sinä oled! Ved' nece oli ižakaži! Edeleze nägištad händast, pagene, kuna sil'mäd kacuba.

Küzundad:

1. Ken gul'aimaha läksi?
2. Midä hirut nägišti?
3. Midä hänele mam sanui?

OZAIDA:

1. Mitte hebo mad kündab, a heinäd ei sõ?
2. Korged mägi: kut haškuz – muga i reig.

3. Kevädel i kezal seižub sädos čomas.
Sügüz' vaiše tuleb – tegeb alastomaks.
A tal'venke vastase – pövuhu sädase.

4. Neičukaine hoikaine,
Jupkaine vauktaine,
Rusked lämoi-nenaine,
Lämoiš sulab, pehmdaine,
Min õ pidemba,
Sen teramb penendab,
Karktad kündled löb,
Iče ičtaz sōb.

5. Otad mindai käzihe,
Tartud kodiradoihe.
Minä čomin rata voin:
Plakutada, louskutada,
Brängutada, jutkutada,
Räbäita i kolaita,
Igan elän holeta!

6. Sädos vihandas hān, korged,
Ei ole hān omblii čoma.
Mikš-žo hānel ūmbri voded
Pūštud neglad kaiktā oma?
7. Tuleskeleb, ānen andab,
Pertin katusedme vāndab,
Lāhteb kaiken hillās, hillās,
Kuti kadob lābi mas.
8. Mustal pōudol pirdab vauktal,
Jātab jāl'gid kādel oiktal.
Jāl'ged lapsed lugeba,
Miš om pagin – sanuba.

Alevtina Andrejeva

Valiče i pirda oiktad vastused:

kuz', škollaud, tohuz, pal'l'aine (malataine), vihm, pordhad, traktor, pu

STARINAD MECŽIVATOIDEN POLHE

Jāniš

Jāniš mecadme hüppib: hüp, hüp, hüp! Sid' lehtesuden sōb, sid'
heināižen suhu ličeb. Ūhtnāgoi jāniš seižutase, kundleb: da pagoho.
Nu i varuč – nece jāniš!

Jokseb, ičeze jāl'gid putl'akoičeb: se sinnā hüppāhtab, se tanna,
se edehe, se tagaze, ed teravas el'genda, kuna hān peitnus om.

Jaugad – hoikad, korvad – pit'kād,
Tal'vel – vauget, kezal – hahk,
Kaikid varaidab,
Kaiken sāraidab,
Lühūdkarvaine nahk,
Ken nece om, a?

Orav

Nece om pu. Pus om äi oksid. Oksil om äi lehtesid. A nece om orav. Hän om rusttanpakuine, hüppib oksalpäi oksale. Oraval om pit'k i leved händ.

- Orav, orav, mikš sinai pit'k i leved händ om? – küzui mägr.
- Sikš miše händ abutab minei eläda.
- Kutak nece – abutab?
- Ka kule. Minei pidab hüpta puspäi puhu, händ minei abutab edemba leta.

Reboi

Reboi eläb mecas. Sigä pun al om peza, a pezas – pened reboihuded. Kuni reboihuded magadaba, reboi mäneb mechudele. Mäneb, kacub ümbri, nägištub hiren, ei pästa, tabadab, mugoine jalo om.

Il'bez

Eläb meckaži, il'bez, mugažo mecas. Kävub hän petos, hilläšti. Il'bez kebnas libub koivhu, peitase – varastab mecživatoid. Hüppähtab koivuspäi, ni üks' mecživat ei pagene hänespäi.

Kondi

Nu i kondi! Oled sinä unisiga!

Tal'vel kondi pezas magari – ei sönd, ei jond. A mitte elo om kondjal kezal! Magedoid jurid – äi, marjod – miččid tahtoid. Eskai met-ki voib mujahtada, ku mezjaižed andaba.

Kac, nügüd'-se söi külläks, möst voib lebaitas.

Händikaz

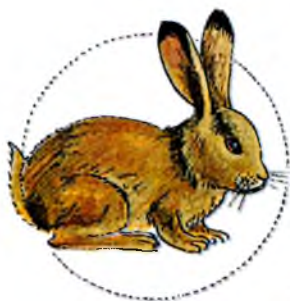
Kävub-šlābāidab mecadme händikaz, ecib sōmād. Tedab, miše pezas hāndast varastaba nāl'ghižed poigad: pikaražed, hahkad kuti kužuižed. Pidab heid sōtta i ičeleze sōda. Naku i joksendab händikaz mecadme. Toden sanudas – händikahan jaugad sōtaba.

I. Ivanovan, V. Čaplinan mōdhe

Küzundad:

1. Ken neniš živatoispāi kaiken sārāidab?
2. Ken vāllišpā om?
3. Ken kaikid hotkemba joksendab?
4. Ken unisiga om?
5. Ken kaiken peitos om?
6. Ken hiruzid navedib?
7. Keda jaugad sōtaba?
8. Kenel hānd leved da pit'k om?

Miččid živatoid sinā tedad?

Valiče oiktad mecživatoiden nimesd:

hir', kondi, jāniš, hirb, hāndikaz, mecsiga,
il'bez, pedr, orav.

HÄNDIKAZ I ORAV

Mecas kuzen al magari händikaz. A ülähän orav hüppi oksalpäi oksale i langeni händikahan päle.

Händikaz hüppähti i tahtoi söda händast. Orav pakičeškanzi:

– Händikaz, hahkut kärzaine, pästa mindai!

Händikaz – vastha:

– Huvä, minä pāstan sindai, vaiše sanu minei, mikš tō, oravad, kaiken ilokahad, hüviš meliš olet? Konz minä kacun, kut tō ülähän hüppit, minei paha tegese, hot' tuskha kole.

Orav sanui:

– Huvä, minä libun kuzhe, sigäpäi sanun, ika minä sindai varaidan.

– Huvä, orav, minä sindai pāstan.

Orav hüppähti kuzhe.

– Sikš sinei tusk om, sanui orav, miše sinä oled kared. A mö olem kaiken hüviš meliš, sikš miše mö olem huvätabaižed. Pahad mö em tehkoi ni-kenele.

Küzundad:

1. Kus oravaine oli?
2. Midä händikaz tegi?
3. Min polhe händikaz küzui?
4. Midä oravaine vastha sanui?

TUNDMATOI MECŽIVATAINE

Meiden küläs kartohkad pandas kopha, pedaižomha, kus om lete. Kaiken tal'ven kartohk om kopas – ei hapne. Kevädel kartohkoid ištutadas. A pedaižomha jäba sured haudad.

Kerdan üks' küläneläi tuli pedaižomha i kuleb: ken-se kabičese haudas. Tuli hän haudannoks, a sigä mitte-se mecživataine. Iče om

koiran surtte, must, vauktan jonoizenke. Mehel oli kerdal kirvez. Koverzihe hän – i hamarol-se pädme iški. Mecživataine lanksi. Sai mez' haudaspäi mecživataizen, taci hänen sel'gale i läksi kodihe. Kodiš pani sen lavale i sanui poigile:

– Kackat, miččen mecživataizen olen sanu pedaižomaspäi.

Vanhemb poig kakuhti: mecživataine sanged om, jaugad – lühüdad, nena – pätakol. Poig sanub-ki:

– Ka ved' nece om mecsigaine.

Keskmäine poig kakuhti mecživataizen künzihe: a künded oma pit'käd, teravad. Hän sanub-ki:

– Ei, nece om händikahut.

A noremb poig lendi mecživataizen ülembaižen hulen, kacub, a sus-se orahambhad. Hän sanub-ki:

– Nece om kondjaine.

– Ei, nece ei ole sigaine, ei ole händikahut, ei ole kondjaine! Nece om mitte-se tundmatoi mecživataine. Lähten mecnikannoks. Mecnik kaiken tedab.

Oti tat šapkan, saupsi uksen. Pördihe teravas mecnikanke, avaiži uksen, a lapsed kaik päcil ištuba, saraidaba.

– Tatam, ala tule!

– Tatoi, hän om eläb.

– Ala tule! Živataine purnač om!

Vaiše tat seižutihe kündusel, a mecživataine vil'skahti jaugoiden keskhe i pästi pagod! Da kadoi-ki penzhiš.

A mecnik sanub:

– Sinä hilläs iškid händast. Nece živataine eläkaz om. Mö kucum händast – jazvuk, a tedaimehed – mägraks kucuba. Uruiš hö eläba. Söb nece živataine jurid, lopoid.

Lapsed kuzuba päčilpäi:

– Ei-ik hö rahvast-ki sögoi?

– Ei, rahvast hö ei koskkoi.

– A mö-se panim põl'gud!

– Naku, ku voižim teta. Mö hänele voižim antta paštikašt.

A. V. Biankin mödhe

Küzundad:

1. Kus küläneläjad kartohkoid kaičeba?
2. Midä mez' haudas nägišti?
3. Mitte živataine oli?
4. Midä mez' tehnu om?
5. Midä mecnik sanui?

LOPOI, HIR I HABUK

Lopoi i hir libuiba mähale, zavodiba sigä ridelta da torata. Necen aigan habuk nägišti toran, lanksi taivhaspäi i tabazi heid molembid.

Pidab kaiken aigan pidada melid päs!

HIRBEN MAM

Mecan rounal käveleb ravaz (vanh) hirb-mam penen hirbeiženke. Hän nukkuškanzi lämäl kezapäiväizel. A pikaraine hirbeine vähäižin openzihe jaugoil seišta da kävuda. Kävub, kukištelese pit'kil, hoikil jaugaižil.

Räkas paštab päiväine harvas mecas. Čomad änikoized kazvaba umbri. Verez heinäine hüvin haizub. Hirben mam nukkub, no kuleb kaikuččen robaidusen. Hirbeine joksendab i tedab, miše mam ei anda abidoho.

Lev Tolstoin mödhe

Küzundad:

1. Ken mecrounal käveleb?
2. Kut hirbeižen mam nukkub?
3. Min hirbeine tedab?

Mušta:

1. Varuč ičeze kuvahašt-ki varaidab.
2. Ken ridata elāb, se elodme astub.

OZAIDA:

1. Min enamb sōb, sen
nāl'ghembaks tegese?
2. Raudaine hambaz pud pureb?
3. Kenel korviš sil'mād oma?
4. Tal'vel joksendaba,
Kezal lebaidaba?

5. Mi jurita kazvab?
6. Kaiken igan vedes venub,
a hapne ei.

Valiče oiged vastuz:

pil'v, kirvez, suksed, lāmoi, lač, kivi

VÄNDLUGETIŠED

1. – Jāniš hahkoi heinād ratkoi,
Laučale pani, irdale māni.
Ken sen heināižen otab,
Se i vāndon jātab. Lāhte poiš!

2. – Jäniš vauged-vauktaine,
 Kus joksensid, raukaine?
 – Koivunžomas, mecažes,
 Mecbarbikos, kujoižes...
 – Midä tegid, midä nägid?
 Mittušt radod sädid?
 – Raidoid ratkoin, oksid katkoin,
 Nined rastoin... Midä mahtoin...
 – Kuna raidad peitid,
 Ninen särgid heitid?
 – Peitin pun kandon alle,
 Kuida panin raidan päle.
 – Kenak vargast' sinun nined?
 Ei-ik vänd ozuta sen numed?
 – Kelle vastuz antta,
 Sille vändos lähtta!
 Lähte poiš!

3. – Käge mecas kukkub,
 Lapsid vändho kucub.
 Aig lapsile vāta,
 Lugetišid sāta.
 Minei – lähtta, sinei – jāda!
 Minei – peittas, sinei – ecta!

4. Üks', kaks' – jäniš läks',
 Koume, nel'l' – irdale,
 Viž, kuz' pōudole.
 Kacub: mecnik vastha tuli,
 – Üks', kaks', koume, nel'l'...
 Rikta tahtoib, ampta sulib.
 Paha tuli pāhā mel'!

Mecnikale – ampta!
Jānišale – lāhtta!
Mecnikale – kūksta,
Jānišale – joksta!

Alevtina Andrejeva

Küzundad:

1. Mitte lugetiž sinei enamb kaikid mel'he om?
 2. Miččid lugetišid sinā vōl tedad?
 3. Pane melentartuizēd Alevtina Andrejevan lugetišed muštho.
- Vāndon aigan luge vāndajid neniden lugetišiden mōdhe.

Mušta:

melentartuine = интересный

LUGEKAT SARNOID

Mecplot – negloikaz bok

Eliba uk da ak. Ned, kenespāi kerdan Plotuine kadoi.

– Muštat-ik tō, lapsed, vanhan sarnan penen kehkeran Plotuižen polhe, kudamb om pajatanu:

– Minā olen Plotuine,
Rusked bokaine.
Aitaspāi mā ottud,
Purnuspāi mā kabitud,
Kandatesel segoitadud,
Ar'gvoil paštud,
Ikna vilugzoitud.
Minā ukospāi pagenin,
Minā akaspāi pagenin,
Minā jānišaspāi pagenin,

Minä händikaspäi pagenin,
Minä kondjaspäi pagenin,
A sinuspäi, Reboihut, kebnašti pagenen!

Läksiba ukoine da akaine Plotuizen mecha ecmaha. Uk sanub-ki akale:

– Kacu-vei! Ei-ik penshan al meiden plotuine venu?

Uk nägi jo hondoin. Ak völ-ki hondomba. Koverzihe ak, tahtoi leta, mi penshan al oli, da se i puski hänele kät neglal.

– A-voi-voi! – Plotuine hüppähti lühüdoile jaugoile i pagod – tedme. Vastha – Händikaz.

– Plotuine, Plotuine, minä sindai sön!

– Ala sö mindai, hahk Händikaz. Minä sinei pajoižen pajatan:

– Minä olen Mecplot, negloikaz bok!

Mindai aitaspäi ei ottud.

Mindai purnuspäi ei kabitud,

Kandatesel ei segoitadud.

Kaznu olen penshan al,

Sadha neglha sädat' mam.

Kosked mindai – kibud äi.

Pal'hil käzil otta?!! – E!!!!

Minä ukospäi pagenin,

Minä akaspäi pagenin,

Sinuspäi, Händikaz, hilläšti
pagenen!

Händikaz äreganzi, painoi kabalil. Händikahal – kündled sil'mispäi. Plotuine hüppähti, turutase möst tedme, vaiše Händikaz i nägi händast. Turutase Plotuine, vastha – Kondi.

– Plotuine, Plotuine, minä sindai sön!

– Ka kutak sinä, värlap, mindai söd?

– Minä olen Mecplot, negloikaz bok!

Mindai aitaspäi ei ottud,

Mindai purnuspäi ei kabitud,

Kandatesel ei segoitadud.

Kaznu olen penzhan al,

Sadha neglha sädat' mam.

Maged minä en ole,

Suhu mindai ed pane.

Minä ukospäi pagenin,

Minä akaspäi pagenin,

Händikahaspäi pagenin,

Sinuspäi, Kondi, kebnašti pagenen!

Äreganzi Kondi, tahtoi suhu tabata – huled veres (čakas),
voi, kibed! A Plotuine turutihe edemba. Tuli Reboi vastha.

– Kuna, Plotuine, turutatoi?

– Tedme turutamoi.

– Pajata minei pajoine!

Plotuine pajataškanzi:

– Minä olen Mecplot, negloikaz bok!

Mindai aitaspäi ei ottud,

Mindai purnuspäi ei kabitud,

Kandatesel ei segoitadud.

Kaznu olen penzhan al,

Sadha neglha sädat' mam.

Tabata tahtoiba kerdad sada,

Ei sa sinei-ki mindai sada!

Minä ukospäi pagenin,

Minä akaspäi pagenin,

Händikahaspäi pagenin,

Kondjaspäi pagenin,

Sindai-ki, Reboi, kebnašti manitan!

Vaiše Plotuine tahtoi sirtas, Reboi künzil lükäiži händast vedhe. Kändihe Plotuine vedes negloil ülähäks, kábälil radab, randha ujub. Nügüd' kaik mecživatad nägištiba – nece ei ole plotuine, nece om neglik!

Vitali Biankin mödhe

Küzundad:

1. Min ak da uk penzhan al löuziba?
2. Mikš Händikaz, Kondi da Reboi Plotušť sōda ei voinugoi?
3. Oli-k nece plotuine – todesine?
4. Ken necen ozoitesen ozaidanu om?
5. Miččen pajoižen Plotuine pajati?
6. Nahodi-k Mecplotun pajoine todesižen plotuižen pajoižehe, kudamb om sarnan augotišes? Miš ero om?
7. Lugekat nece sarn rolden mödhe.

Virzuine

Eli oli konz-se akaine. Oli hänel elod – vaiše üks' virzuine. Läksi akaine madme, svetud kacmaha. Astui, astui – nägeb – pert'! Mäni hän pert'he i sanub:

- Voin-ik minä tijal öduda?
- Void, sanuiba ižandad.
- Minai om virzuine, kuna minä voižin händast panda?
- Da pane hot' laučan alle.
- En pane, sanub akaine. – A ku kadob. Panen kanoidenke.

I taci virzuižen kanoidennoks. Homendesel keradase akaine lähtmaha matkha i sanub-ki:

- Mänen, otan minun kanaizen.
- Emag čududelese:
- Miččen kanaizen? Sinai virzuine oli!
 - Kana oli, kana!

Oti kanaizen i läksi edemba. Astub, astub, nägeb – pert' ted vaste seižub.

– Ižandad, et-ik tō pästkoi mindai öduda?

Hõ pästiba.

– Minai om kanaine. Kuna minä voizin händast panda?

– Ka kanoidenke-se pane-ki!

– Ka en pane! Või segoib teiden kanoidenke. Panen vazoiden keskhe.

Pani hän kanažen vazoiden keskhe, lävähä. Homendesel möst keradase tehe:

– Kusak minun vazaine om?

– Ka mitte vazaine, čududelese emag. – Ved' kanaine oli!

– Vazaine oli, vazaine! – ridleb akaine.

Oti vazaižen i läksi matkha.

Astui, astui – möst pert' seižub. Kolkotase hän iknaha:

– Emagažed, ižandažed, pästkat öks!

– Ka tule, tule, lebaitte!

– Minai om vazaine. Kuna minä voižin händast panda?

– Pane vazoidennoks.

– Ei, teiden vazad i minun vazaine või segoitase. Panen lehmidenennoks.

Homendesel küzub emagal:

– Emagaine, kus minun lehmäine om?

– Ka ved' sinai ei olend lehmäšt. Vaza oli!

– Ka ei! Lehmäine oli!

Oti lehmäižen i läksi edemba. Astub, tuli pertižennoks.

– Pästkat mindai öks!

– Ka ödu, ödu!

– Minai lehm om, kuna händast panda?

– Ka pane lehmidenke.

– Ka en pane. Minun lehm koskub (nahodib) teiden lehmihe. Kut minä homendesel tundištoitta voin? Panen lehmäižen heboidennoks.

Homendesel akaine küzub emagal:

– Kus minun heboine om?

– Risti sil'mäd! Mitte heboine? Sinai lehmäine oli!

A akaine möst:

– Hebo oli, hebo.

Oti hebon da võl küzub-ki:

–Kus-se võl minun val'l'astuz-ki oli?

Val'l'asti hebon, ajab jo tedme hebol. Vastha hir' tuli.

– Akaine, ištuta mindai-ki.

– Ka ištte!

Ajaba kahten. Ajaba, ajaba, vastha jäniš:

– Huvā akaine, ištuta mindai-ki.

– No ištte, jäniš!

Mecaspāi heile vastha reboi jokseb:

– Huvā akaine, ištuta-ške mindai!

– Ištte, om sijād!

Nel'l'ān ajaba pordon aigad. Vastha – hāndikaz:

– Ištutad-ik mindai-ki, akaine?

– Kacu, vārjaug! Ahtaz om jo, no ištte võl sinā-ki!

Viden ajaba. Tuli kondi vastha:

– Akaine, ištuta mindai-ki!

– En voi ištutada, heboile om jūged.

Hir' sanub-ki:

– Ota kondjan, minā lähten regespāi.

– Mitte liža! Sinā oled kebn, a kondi – jūged. Kaiken-se lõumain hebole linneb.

A kondi zvāngib:

– Ota, ota mindai! Minā abutaškanden hebole ühtel jaugal.

Ištuihe kondi regehe. Ajoiba, ajoiba – aižaz katkaižihe reges. Oigenzi akaine mecha jänišan. Toi jäniš hoikan oksan – ei kožu se regehe. Läksi reboi, toi mecaspāi pit'kān oksan. Nece-ki ei kožu.

– Pidab ičelein mānda, sanui akaine. – A tō varjoikat hebo.

Kuni akaine eci pun aižhan tāht, mecživatad hebon sōiba, vaiše nahk jāi-ki.

Tuli akaine, vajehti aižhan, val'l'asti hebon.

– No, kidastab.

A hebo ei likahtu sijälpäi.

Painoi akaine hebod – hebo lanksi-ki. Sid' vaiše el'genzi akaine, kut mecživatad manitanuded händast oma.

– Avoi, avoi! Kadoi minun virzuine. Ei ole minai ni-midä enamb, voikaškanzi akaine.

Küzundad:

1. Midä akaizel om olnu?
2. Kut hān kanaizen, lambhan, vazaižen, lehmäizen, heboizen sanu om?
3. Keda hān tedme regehe ištuti?
4. Minke akaine jānu om?

Mušta:

1. Kelastusel oma lühüdad jaugad.
2. Kelastad tāmbei, a homen ei uskkoi.

Ken kaiked vägevamb om?

(Marin rahvhan sarn)

Joksi jāniš jādme da libestui i lujas kibedas lanksi. Hān libui i küzub:

– Sanu-ške minei, jā, nacein, sinā oled vägevamb kaiked!
Kut kibedas sinā oled išknu mindai!

– Ka, minā olen vägevamb kaiked, sanui jā.

Jāniš vähäizen meleti i sanub:

– Muga se muga, no ved' päiväine suladab sindai kevādel!
Nacein, päiväine om vägevamb kaiked.

Tuli jäniš päiväizennoks i küzui:

– Oled-ik sinä, päiväine, kaikid vägevamb?

– Ka, minä olen vägevamb kaikid!

Jäniš vähäizen meleti i möst sanui:

– Ka mikš-žo sinä pil'vhe pei-tatoi?
Nacein, pil'v om vägevamb kaikid!

Tuli hān pil'vennoks i küzui:

– Oled-ik sinä, pil'v, kaikid vägevamb?

– Ka, minä olen vägevamb kaikid!

– sanui pil'v.

No jäniš sanui:

– No ved' sinä sirdatoi vaiše sinnä,
kuna tullei puhub. Nacein, tullei om
kaikid vägevamb.

Küzub hān tulleid:

– Tullei! Oled-ik sinä kaikid vägevamb?

– Minä! Minä olen kaikid vägevamb! – sanui tullei.

– No ved' sinä, sanui jäniš, ed voi sirtta surid mägid. Meletan,
miše naku nece sur' mägi om-ki vägevamb kaikid.

Tuli hān suren mägennox i küzub:

– Sur' mägi! Oled-ik sinä kaikid vägevamb?

– Minä olen vägevamb kaikid, sanui sur' mägi.

No jäniš melekaz om. Hān sanub-ki:

– Penikaine hirut tegi sinuhu ičeze uruižen. Nacein, hir'-se om
sindai vägevamb!

Tuli hān hirennoks, küzub:

– Hirut, oled-ik sinä kaikid vägevamb?

– Ka kutak ei! Ka, minä olen kaikid vägevamb!

Jäniš meleti-meleti, pähä ei voi otta: kut nece pen' hirut om kaikid
vägevamb. I sid' küzub:

– No mikš siloi sinä kažid-se varaidad? Nacein, kaži om kaikid
vägevamb?

Tuli jäniš kažinnoks i kūzub:

– Oled-ik sinā, kaži, vägevamb kaikid?

– Ka, muga! Minā olen kaikid vägevamb?

– No mikš siloi sinā koirad varaidad? Ei! Koir om kaikid vägevamb!

Lōuzi hān koiran, kūzub:

– Koir! Oled-ik sinā kaikid vägevamb?

Koir nutaškanzi:

– Ka! Minā olen kaikid vägevamb!

– No ved' sinai om ižand, i sinā varaidad hāndast. Nacein, mez' om kaikid vägevamb.

Tuli jäniš pert'he, a ižandad ei ole kodiš. Vaiše hānen tūtār paštāb kürzid.

Jāniš kūzub:

– Sanu-ške minei, ken om kaikid vägevamb?

– Minai ei ole aigad tühjād tapta! – sanui tūtār. – Ala telusta minei rata!

Oti hān rehtipalikon i taci jānišaha. Jāniš habi ehti pertišpāi pageta, no rehtipalik ehti mustenzoitta hānen korviden agjaižed nogel.

Sikš-se jāniš om-ki hahk, no hānen korviden agjaižed oma mustad.

Kūzundad:

1. Midā tegihe jānišale?
2. Mihe hān eciškanzi, ken kaikid vägevamb om?
3. Keda hān necen polhe kūzeli?
4. Miččen vastusen hānele kaikutte andnu om?
5. Om-ik jāniš usknu?
6. Om-ik lōudnu jāniš sen, ken kaikid vägevamb om?

Mušta:

1. Ei rakoi vägel, a ratas meel.
2. Vägi sõtab, a laškmuz melen otab.
3. Verhal meel da vägel edahan ed aja.

Hir'pulo i reboi

Korttan kuzen onduses eli
hir'pulo, i hānel oli viž poigašt.

Kerdan tuli hānennoks reboi,
ištuihe maha i pajataškanzi:

– Hir'pulo, hir'pulo!

Tum-tum!

Anda minei poigaine!

Ika tulen kuzhe –

Kaikid sön!

Hir'pulo lujas pöl'gästui i andoi
reboile ühten poigaizen. Reboi vei
poigaizen edahaizen järvennoks da
sõi sigā hānen.

A hir'pulo ištub oksal da itkeb
(voikab)). Lendab siriči harag i kuzub:

– Mikš sinā, hir'pulo, itked?

Hir'pulo starinoiči, midā hānele
reboi tehnu om.

– Avoi! Mitte sinā hagopā oled! –
sanui harag. – Ved' reboi ei voi libuda
kuzhe!

Toižel päivāl reboi möst tuli
kuzennoks i pajataškanzi:

– Hir'pulo, hir'pulo!

Tum-tum!

Anda-ške minei poigaine!

Ika libun kuzhe –

Kaikid sön!

– Jokse-ške

tägāpäi, sanui

hir'pulo. – Harag sanui minei, miše sinä ed voi libuda puhu.

Reboi lujas rändüi (verdui):

– Ka naku mitte harag om! Nu, kačatai, varasta! Ku hān om jätņu mindai longita, ka minā hāndast sōn-ki.

Tuli reboi edahaizen jārvennoks, veri randale i venub likumata, ani kuti kollii.

Lendab siriči harag i nāgeb: reboi venub, ei liku. Nacein, hān kolnu om!

Harag ištuihe reboin päle i koki hāndast nenaha. Reboi tabazi haragan i sanub:

– Mikš sinā hir'pulole sanuid, miše minā en voi libuda kuzhe? Nūgūd' minā sindai sōn!

– Sō, sō, sanui harag. – Vaiše ala ota mindai hāndas i ala peksa mindai kandod vaste.

– Aha, kirgouzi reboi. – Ku sinā necida ed tahtoi, ka necen-se minā tegen-ki.

Reboi tabazi haragan hāndan hambhiže, a harag pōlskahti i lendi poiš. Reboile jāi vaiše koume kirjavad hōuneht.

Kūzundad:

1. Midā reboi tehnu om?
2. Midā harag hir'pulole sanui?
3. Midā reboi jārven randal tehnu om?
4. Ken neciš sarnas melekahamb om, reboi vai harag? Mikš?

Pedr – kuldaižed sarved

(Saamen rahvhan sarn)

Tegi üks' uk mehen savespäi. Tegi da pani irdale, iknan alle. Sid' tuli pert'he i sanui ičeze akale:

– Kacu-ške! Mugoizen mehen tehnu olen!

Kacuhti ak iknaha i nägeb: savimez'-se eläbzdui! Ak põl'gästui i sanui:

– Midä-k sä tehnu oled? Ved' hān rikob meid.

A iknan tagapāi jo kulub:

– Tup, tup, tup!

Nece savipā māneb. Avaizi hān uksen i tuli pert'he. Kacub: ištub čogas uk, kudob verkod, a ak abutab hānele.

Savipā sõi ukon da akan – kázidenke, jaugoidenke, verkoidenke. Sõi da läksi irdale. A irdadme kaks' neičukašt astuba vādridenke. Savipā sõi heid-ki. Nägeb, akad pördase marjoidenke kodihe. Hān heid-ki sõi i möst – edemba.

Järvenno savipā nägišti kalanikoid, kudambad kohenziba venehen. Hān sõi heid, da edemba astub. Mecas koume mest čapoiba puid. Hān mecančapajid-ki sõi.

Astub hān i nägeb – seižub māgi, a māgel nor' pedr paimendase. Savipā sanub-ki pedrale:

– Minā sōn sindai!

– Savipā, savipā! Avaida su, a minā iče hüppähtan sinnā. Ihastui savipā. avaiži sun, kacub, kut pedr hüppiškandeb. A pedr hüppähti mägelpāi i iški sarvil savipād vacha – bumm!

Savipā lanksi i haugeni. Kaik sōdud ristitud läksiba kodihe: uk akanke kandaba verkon, neičukaižed – vādrad, a kalanikad venehel ujuba. Sid' neičukaižed toiba kuldad, a mužikad mujutiba kuldaizel mujul rohktan hirben sarved. Nügüd' kaik kucuba hāndast "Pedr – kuldaized sarved".

Küzundad:

1. Keda ukoine tehnu om?
2. Midä savipā tegi?
3. Ken abuti kaikile savipān vacaspāi lähtta?

4. Midä mehed rohktale pedrale tehnu ded oma?
5. Kut nügüd' pedrad kuctas?

Mušta:

1. Opete sil, ken hüvin radab.
2. Min opendad, ka se varasta-ki.

Herneh taivhazesai

Oli olnu nece sigä, kus ni-konz ei voind olda. Seičemes mas läbi pidab mända, miše tulda sinnä, kus eli eraz gol'l' naine. Hänel oli üksjaine poig, elod oli – vaiše üks' lehm.

Kerdan heiden pertiš lopihe kaik sôm', i miše ei kolda näl'gha, pidi heile möda üksjaine lehm.

Mam satoi poigan, a sattes pagiži:

– Mäne, poigaižem, ve lehmäine bazarale. Da kacu, mö-se korktas maksus. Ved' kaik meiden toivod oma neciš lehmäižes.

Küksi poig lehmäižen bazarale, a sigä kerdalaz ostai-ki lõuzihe. Ladihe maksus, i azj vaumiž oli: vajehti poig lehmäižen ühtes hernhudes. Toi necen hernhuden poig kodihe i ozutab mamale. Voikaškanzi mamoi – naku kut hänen poig manitadud om. A poig sanui:

– Ala voika, mamaine! Uk, kudambanke minä vajehtimoi, sanui minei, miše hernhut pidab tāmbei ehtal ištutada, a homendesel mõ nägištam, midä kazvab.

Ištuti poig hernhuden iknal alle. Hän oli mugoižes varastuses, miše sõda-ki ei tahtoind. Veri magadamha sōmāta.

Homendesel hän heraštui aigiš, kacuhti iknaha.

Sigä hän nägišti, miše hernhudespäi pu om kaznu. Da mugoine sur' om, eskai ladvad-ki ei nägu.

Tuli poig irdale, miše pun päle kacuhtada. Kacui, kacui, da muga ei voind nägištada pun agjad.

Siloi priha sanui:

– Nece herneh, ka herneh! Pun kortte kaznu om. Libun minä sen ladvha.

Mamoi kel'di, da hān ūks'-se ei kundlend hāndast.

Longin aigan zavodi hān libuda hernehpuhu. Libui, libui, libui, libui, oli muga korktas jo libunu, miše pān pōrui. No hān ei varaidand. Sihesai priha jo libunu oli puhu, miše pāl taivhan kosketi. Sid' nägišti, miše taivhas piluine oli.

Hān kacuhti sinnā i nägišti, miše kaiktānā om vauged kuti päivān aigan.

– Jo ladvhasai libunu olen, i taivaz – lāz, ka pidab kacuhtada, midā taivhal om.

Pāzui hān pilun kal't ūlāhāks. Sid' hān nägišti pertižen. "Nūgūd' jo eht om, pakičemoi ōks jāda. A homendesel tagaze laskemoi".

Hān tuli pertižennoks, uksen avaiži. Hānele vastha emag tuli:

– Kut sinā tannā putnu oled, prihaine? Kacu, miše sindai minun mužik, seičemepāine mado, ei nägištand. Ku nägištāb, ūhtnāgoi sōb.

Prihaine pakičeškanzi emagad peitta hāndast. Emag kūzui:

– Tahtoid-ik sinā sōda?

– Tahtoin, tādī. Sures nāl'gās olen, sanui prihaine. – Eglai vōl olen sōnu, kaik-ki.

Emag sōti prihaižen. Prihaine sanui āi spasiboid hānele. Emag kāsķi prihašt teramba peittas. Prihaine ei voind lōuta ni-mittušt peitsijād. Emag abuti hānele: hān toi kartan, pani sijān alle. Prihaine peitihe kartan alle. Prihaine lujas magata tahtoi, no pōl'gāstusiš ei voind uinota-ki.

Konz tuli pol'ō, ken-se ukshe kolkotaškanzi. Tuli seičemepāine mado. Hān toi šiziās mustan kanan. Pāsti kanan lavale i sanui:

– Muni, kana!

Kanaine muni kuldaizen munan. Mado möst sanui:

– Muni võl kerdan!

Kanaine udes muni kuldaizen munaižen. Mado võl kerdan kaski:

– Muni munaine!

Sihesai mado mokiči kanašt, eskai näl'ktui.

– Ak, sõmhä to!

Toi ak sõmäd stolale, i mado zavodi sõda. Möhemba hān kaski toda hānele soitoizen. Hān zavodi vāta soitoizel i sid' mujušti, miše pertiš verhan ristitun haju om.

– Ak, minā mujuštin, miše meiden pertiš veraz om!

– Ka min sinā pagized? – sanui ak. – Ei ole tågā ni-keda.

-- Ka kutak muga! Sanu, kus hān om? Ika minā sindai rebitan palaizile!

Zavodi ak tūništoitta hāndast. Lopuks mado uskoi akale. Möst vāndaškanzi soitoizel i vāndi sihesai, kuni uinzi ištmei.

Tūnās magari mado, eskai ei koraidand-ki. Hānen ak mugažo magadamha veri. A prihaine kaiken kuleb venudes kartan al.

Konz prihaine om kulištanu, miše molembad magadaba, hān hilläšti pāzui kartan alpāi, pani toizhe šižlāhā mustan kanan, toizhe – soitoizen i pageni pertižespāi.

Joksi hān, joksi, i konz jo pāzuškanzi pilun kal't hernehpuhu, kacuhti tagaze. Sid' hān nāgišti, miše mado om jo lāz.

Surmhasai pōl'gästui prihaine i zavodi teramba lasktas pudme male. Mas pun al oli kirvez. Prihaine oti kirvhen i čapoi pun. Mado-ki lanksi punke maha, katkaiži kaik ičeze jaugad da pād. Siloi prihaine polti madon jändused, miše ni-ken enamba ei varaidand madod. Sid' prihaine tuli mamannoks.

– Mamaine, ala holdu minus, sanui hān. – Nügüd' mijal linneb āi sõmäd, jomad da kuldad.

– Ka kuspāi? – kūzui mamoi. – Ved' lehmaižen sinā mõnu oled, a kodihe oled tonu vaiše ühten hernhuden. A ku nügüd' kanad

mõm, ka sam võl-ki vähembad.

– Necida kanašt mõ ni-konz em
mõgoi, sanui prihaine.

Hän toi kanaizen pert'he, istuti
stolan päle, siliti harjadme i sanui:

– Muni meile munaine!

Kanaine sid'-žo muni hänele
kuldaizen munan. Mamoil eskai su
avažihe. Da muga avaižihe, miše
prihaižele pidi veda händast
lekarinnoks, miše hän sauptaiži
hänele sun i sil'mäd. Algat ni-konz,
lapsed, muga čududelgoi, ika teile-
ki muga voib tehtas!

Sid' hõ pördihe kodihe, a
kanaine muni heile munaižid
sihesai, kuni hõ bohatoikš tegihe.

Siloi hõ ostiba ičeze uden pertin, lehmän, heboid, sädoid
čomid. Parihaine vändi soitoižel, a mam istui i kundli hänen
vändod.

Ku ken-se ei usko, tulgat kacmaha!

Küzundad:

1. Kut prihaine i hänen mamaze eliba?
2. Midä mam prihaižele tehta kaski?
3. Mille prihaine lehmäizen vajehtanu oli?
4. Mi hernhudespäi kazvoi?
5. Kuna prihaine putui?
6. Keda prihaine maniti?
7. Kut prihaine i mam eläškanziba?

Reduvarvoi

(Vepsän rahvhan sarn)

Ende eliba uk da ak. Ukol da akal oli koume tütärt. Üks' tütär kuctihe Marfa, toine – Marja, koumanz' – Varvoi. Uk da ak koliba. Jäiba nene tütred vanhembita.

Kerdan tuli pühapäiv. Kaks' sizart sanuba-ki norembale, Varvoile:

– Tämbei mö lähtem Jumalanpert'he, sinä jäd kodihe. Emagoitte, živatoid sōta da jota. Toižel pühapäiväl sinä-ki mäned.

No, läksiba hō. Nece Varvoi andoi sōmäd da jomad živatoile, sädihe, da mugažo jäl'ghe Jumalanpert'he läksi.

Nenile kahtele sizarele vastha tuli redukaz ukoine i sanub:

– Neičukaized, pezetagat mindai! Minä ozad teile andan.

Nene sizaresed sül'giba hänen päle.

– Ka midä-k sinä meletad, mö redustaškandem sobid sinun täht!

Läksiba edemba nene sizared. A sid' Varvoi-ki tuli sille sijäizele.

– Neižne, neižne, pezeta mindai! – pakiči händast ukoine. – Minä sinei ozad ton.

Nece neižne oti da pezeti-ki händast ojaižen vedel. Tuliba hō suren kivennoks. Ukoine kiven avaiži, a sigä elokaz pert' seižub. Ezmäizes zalas heboiden val'l'astuz erazvuitte rippub, varhindod, sadulad. Ukoine toižen uksen avaiži. Sigä parahim hebo seižub, kabjal madme löb. Tabazi ukoine hebod, varhindod pähä pani, sadulan – hebon sel'gäle. Sadulaha riputi šuukuizen pletizen.

Avaiži ukoine koumanden uksen i andoi neiččele sobad, paremb kudambid ni-kenel ei olend. Andoi hän Varvoile sormusid kädehe, erazvuiččid ripkid i nabornikoid, ištuti raccile. Neižne avadimed ukoizel oti, pletizel painoi hebon i läksi kuti lind lendmaha, küksi Varvoi ičeze sizarid-ki.

– Čurakatoi! – sanui hän.

Varvoi-se tundišti sizarid, a hō ei vainugoi tundištada. Tuli neižne

Jumalanpertinnoks. Jumalanpertinno pacaz oli, a pachas kol'caine ripui. Neižne sidoi hebon neche kol'cažhehe i tuli Jumalanpert'he.

Risti Varvoi sil'mäd, kumarzihe kahthe čurha rahvhale i seižutihe ukxen kohtha kesked Jumalanpertid. Neniš hänen sormusišpäi i ripkišpäi ani kuvahaine paštab Jumalanpertiš. Kaik rahvaz kacub hänehe, čududelese.

A Jumalanpertiš sen aigan oli üks' lujas elokaz priha. Mel'he hänele tuli Varvoi. Priha meletab-ki: "Mittušť hán rodud om?" Da ei voind tedištada.

Lopihe Jumalanpertiš loičend. Neižne-ki läksi Jumalanpertišpäi. Priha tahtoi händast tabata. No neižne pageni hänen kazišpäi, ištuihe hebole i kuti lind läksi lendmaha.

Tuli Varvoi sen kirvennoks, avaiži kaik ukxed, pani hebon sijäle, sobad heiti, ičeze sobad päle pani i läksi kodihe. Kodiš andoi živatoile sōmād, a iče pāčin taga ištuihe, kuti ei olend-ki händast Jumalanpertiš.

Nene sizaresed vanhembad tuliba kodihe i sanuiba:

– No, Varvoi, Jumalanpertiš oli mugoine čoma neižne, ni-kus mugošť mō em nāhnugoi. Sobad hānel oliba šuukuized, ripked da sormused kuldaspāi da hobedaspāi, mugoized čomad, ani kacta kibed oli.

Mōst nedal' mānnu om. Pūhāpāiv tuli. Sizared mōst Varvoil Jumalanpert'he pakičese. Varvoi sanub-ki:

– Ka māngat minun tāht hot' kuna!

Sādihe sizared, lāksiba. A Varvoi živatoile sōmād-jomad andoi, da sizarile mōdhe. Tuli mōst necen kivennoks i vōl parembad sādod lōuzi, vōl paremban hebon oti, vōl parembid sormusid da ripkid pani. Oti pletizen i lāksi sigāpāi. Ukxed saupsi, avadimed kormanaha pani. Kipsahti hebon sel'gha da lipsahti tedme. Kūksi ičeze sizarid, vaiše sanui:

– Čurakatoi!

Hō čurazihe, a hān siriči samaldusen (lāmoin) kartte vil'mahti.

Sizared händast ei tundištanu-
goi-ki.

Tuli Varvoi Jumalanpertinnoks,
möst hebon sidoi, a iče
Jumalanpert'he mäni. Tuli, kesked
lavad seižutihe, kumarzihe
jumalaižile. Seižub, ni-kuna päd ei
kārauda. A sormusiš i ripkiš vāndab
lāmoi kaiked Jumalanpertidme.

A rahvast ei kackoi jumaloihe-
ki, kacuba neiččehe. Nece elokaz
priha-ki kacub hānehe. Loičend
lopihe, nece neižne punalzihe i lāksi
Jumalanpertišpäi. Möst tuli
hebonnoks, kipsahti raccile da
lipsahti tedme.

Nece priha sanub-ki rahvhale:

– Tabakat! Tabakat nece neižne!

A rahvaz-se nāgiba, kut kipsahti neižne raccile, da ei nāhnugoi,
kuna hān lipsahti. A Varvoi möst tuli sen kivennoks, pani hebon
sijāle, heiti sobad i sormused, pani ičeze sobad päle. Tuli kodihe
da möst ištuihe pācin taga.

Varasti vāhāižen neižne, sid' hānen sizared-ki kodihe pōrdihe
da sanuiba-ki:

– Avoi, mitte neižne Jumalanpertiš oli!

A Varvoi vastha:

– En-ik minā nece olend?

– Ištu vaitti, Reduvarvoi, ika lōm!

Möst nedalin eliba nene sizared. A pūhāpāivān ni-kudamb
heišpäi ei tahtoi kodihe jāda živatoid sōtmaha.

Pakičese möst Varvoil:

– Pāsta-ške meid Jumalanpert'he. Üks'-se sinā ed el'genda ni-
midā.

Varvoi pāsti heid, a iče živatoid sōti – da mōdhe. Tuli mōst
kivennoks i lōuzi vōl-ki paremban hebon, sādon, sormusid da ripkid.

Mōst tuli hān Jumalanpertinnoks. A elokaz priha jo sinnā tulnu oli,
pani varjoičijoid kaikuččen uksenno.

Lopihe Jumalanpertiš loičend, lāksi neižne sigāpāi.
Tabadaškanziba hāndast varjoičijad: ezmāižes ukse ei voinugoi
tabata, toižes ei voinugoi, a koumandes – tabaziba. Toiba hāndast
tagaze necen prihannoks. Priha kūzub-ki papil:

– Venčaid-ik meid necen neiččenke?

Pap kūzub:

– Om-ik keda hānel heimoid?

Kūzui priha neiččel. A neižne – vastha:

– Ei ole ni-keda!

Priha kuni venčaihe, oigenzi vestin kodihe. Sigāpāi tuliba korjal
otmaha heid. Tuliba hō kodihe, i zavodihe heil pir.

A nene sizared tuliba kodihe, kucuiba Varvoid. A Varvoi-se jo
mānnu om. Hō voikaškanziba:

– Kus nūgūd' Varvoin pidab lōuta?

Sen aigan Varvoi kaiken elon
kiven alpāi kodihe toi. I elāškanziba
hō ozavas da bohatas.

Kūzundad:

1. Ked ukoizel da akaizel oliba?
2. Kut sizarid kuctihe?
3. Kuna sizared jogahižen pūhāpāivān ajaliba?
4. Midā Varvoi lōudnu oli?
5. Keda Varvoi vastsi Jumalanpertiš?
6. Mitte lop sarnal om?

KUVAINE

(Iloruno)

Minä kuvan iče tegin,
 Minä edelpäi jo tezin –
 Minun kuva – lujas čoma,
 Kuval naku ühtes oma:
 Mätaz vihand mecanke,
 Ülähänpäi lumi lankteb,
 Oksil – jänišaižed sanktad,
 Joges – kanad kül'beba,
 A neglikod sid' lendaba.
 Taivhaspäi päiväine paštab,
 Tähtast-ki pol'kümne hoštab.
 Minä iče pirdin kuvan,
 Minei mel'he kuva hüvä.

Alevtina Andrejeva

Küzundad:

1. Midä laps' pirdanu oli?
2. Mi pirtud ühtes om?
3. Mi minke ei kožu?

KOIVUINE

Vauged koivuine, sinun oksaižed,
 Kuti vihandad suugad-suugaižed.
 Oled hoikaine, kazvol – korktaine,
 Løb i kaburdab sindai vihmaine.
 Sügüz'aigaižel vilul tulleižel

Sädon rušitab – voikad kündluzil,
 Katab lumudel tal'venpäiväižel,
 Käred pakaine čokkoib neglaižil.

Laske kevāz' mõst tuleb čomaine,
Hengen lāmbitab rusked päivaine.

Alevtina Andrejeva

Kūzundad:

1. Mitte koivuine om?
2. Min vilu tulleine da vihmaine tegeba?
3. Kut koivuižen kāred pakaine abidoičeb?
4. Mi hengen lāmbitab?

MUŠTATIŠED

1. Čomuz' ei ole kalliž, kalliž om pä.
2. Kudamb ājan tedab, se tedme jokseb, a kudamb vāhān tedab, se pāčil magadab.
3. Hot' hūvā, hot' paha, ūks'-se pidab kundelta.
4. Homendezzor'aine kuldad tob tulates.
5. Iga elāmata, oza tedmata.
6. Paha kel' pahad pagižeb-ki.
7. Ala jauho kelel, linneb veneh merel.
8. Kirvez kazīta ei čapa.
9. Pezmata lava ei tule puhthaks, tegemata rad ei linne vaumheks.
10. Pahal lindul pajo-ki om paha.
11. Naglad ed peita havadoho.
12. Pajatada om hūvā ūhtes, a pagišta eriži.
13. Kaikuttuš īčeze maha vedab.
14. Kodimad ed unohta.
15. Kodine ei ole karged, a om armaz.
16. Kaiktānā om hūvā, a kodiš – paremba.

SÜDÄIMIŠT

1. Sügüz'päiv	6
2. Tal'vpäiv	22
3. Keväz'päiv	36
4. Kezapäiv	43
5. Ližapäiv-ližalugemišt	53

Учебное издание

**Анна Ивановна Коттина
Александр Павлович Максимов
Нина Григорьевна Зайцева**

РОДНОЕ СЛОВО

Редактор Н. Г. Зайцева

Художественно-технический редактор В. И. Яшков

Компьютерный набор и корректура О. В. Зайцева

Компьютерная верстка Л. А. Саксонова

Подписано в печать 06.07.98 г. Формат 70 × 191/16. Бумага офсетная № 1. Гарнитура Алар. Печать офсетная.
Усл. Печ. л. 7,0. Тираж 2000 экз. Заказ 1489

Издательство "Периодика", 185610, Петрозаводск, ул. Германа Титова, 3ю

Лицензия ЛР № 040464 от 02.04.98

Республиканская ордена "Знак Почета" типография им. П. Ф. Анохина
185630, Петрозаводск, ул. "Правды", 4

